

# **Analýza poruch funkcí rodiny a možnosti sociální intervence**

Blanka Štosová

---

Bakalářská práce  
2012



Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně  
Fakulta humanitních studií

---

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2011/2012

## ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Blanka ŠTOSOVÁ**  
Osobní číslo: **H080174**  
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**  
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Analýza poruch funkcí rodiny a možnosti sociální intervence**

Zásady pro vypracování:

**Vymezení tématu práce**

**Charakteristika výchozích pojmů**

**Analýza literárních pramenů a zpracování teoretických východisek k danému tématu**

**Příprava a provedení výzkumu – kvalitativní výzkum**

**Zpracování a vyhodnocení výsledků výzkumu**

**Shrnutí a prezentace výsledků výzkumu, doporučení pro využití v praxi.**

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

**MATUOŠEK,O.,KOLÁČKOVÁ,J.,KODYMOVÁ,P. (eds.). Sociální práce v praxi. Praha: Portál, s.r.o., 2005. ISBN 80-7367-002-X**

**MATOUŠEK,O. a kol.. Metody a řízení sociální práce. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2**

**PLECIVÝ,V. Zákon o rodině. Praha: Euronion, 2007. ISBN 978-80-7317-063-9š**

**BECHYŇOVÁ, V.Sanace rodiny.Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-392-5**

**NOVOTNÁ,V., BURDOVÁ,E.: Zákon o sociálně-právní ochraně dětí- komentář, Aktualizované s doplněné vydání**

**MATĚJČEK,Z., Co děti nejvíc potřebují. Praha:Portál,s.r.o.,1994. ISBN 80-7178-853-8**

**MAŇÁK, J., ŠVEC,Š., ŠVEC, V. Slovník pedagogické metodologie. Brno : Masarykova univerzita : Paido, 2005. ISBN580-7315-102-2**

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Milan Smola**

Datum zadání bakalářské práce: **30. listopadu 2011**

Termín odevzdání bakalářské práce: **4. května 2012**

Ve Zlíně dne 12. ledna 2012



doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.  
děkanka





Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.  
ředitel ústavu

## PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby <sup>1)</sup>;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 <sup>2)</sup>;
- podle § 60 <sup>3)</sup> odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 <sup>3)</sup> odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně ..... 5. 4. 2012

..... Blanka Činová

*1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:*

*(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.*

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

## **ABSTRAKT**

Předkládaná práce se zabývá analýzou poruch funkcí rodiny a možnostmi sociální intervence. Teoretická část je zaměřena na rodinu, problémy jejího fungování. Definuje základní pojmy vztahující se k vytýčené problematice a v závěru předkládá možnosti sociální intervence. Ve výzkumné části se práce věnuje analýze spisové dokumentace, vedené Městským úřadem Otrokovice, s cílem zmapovat a popsat konkrétní problémy v rodinách a možnosti sociální intervence, které tyto rodiny využívají.

Klíčová slova: rodina, funkce rodiny, ohrožené dítě, sociální intervence, sanace rodiny

## **ABSTRACT**

This work deals with the analysis of issues of family function and the possibility of social intervention. The theoretical part is focused on the family and problems of its function. It defines its basic idea related to the defined problem and at the end submits the possibility of social intervention. The research part analyses the documentation of the municipality of Otrokovice. Its goal is to map and describe specific problems in families and the option of social intervention, which these families are using.

Keywords: family, functions of the family, child at risk, social intervention, redevelopment of the family

Děkuji Mgr. Milanu Smolovi za odborné vedení bakalářské práce, podnětné náměty a připomínky. Poděkování rovněž patří celé mé rodině za podporu, kterou mi poskytovala po celou dobu mého studia.

Motto: „ Když pomáháme rodině, uzdravujeme svět.“

Virginia Satirová

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

# OBSAH

<b>ÚVOD</b> .....	<b>10</b>
<b>I TEORETICKÁ ČÁST</b> .....	<b>11</b>
<b>1 RODINA</b> .....	<b>12</b>
1.1    DEFINICE RODINY .....	12
1.2    SLOŽENÍ RODINY .....	13
1.3    CHARAKTERISTICKÉ ZNAKY SOUČASNÉ RODINY .....	14
1.4    VÝZNAM RODINY PRO DÍTĚ.....	15
<b>2 RODINA V PRÁVNÍM SYSTÉMU ČR</b> .....	<b>16</b>
2.1    ZÁKLADNÍ LEGISLATIVNÍ NORMY .....	16
2.1.1    Úmluva o právech dítěte .....	16
2.1.2    Zákon o rodině .....	16
2.1.3    Zákon o sociálně-právní ochraně dětí .....	17
2.1.4    Zákon o sociálních službách .....	17
2.1.5    Zákon o hmotné nouzi.....	17
2.1.6    Zákon o státní sociální podpoře .....	17
2.1.7    Trestní zákoník.....	17
<b>3 FUNKCE RODINY</b> .....	<b>18</b>
3.1    ZNAKY ÚSPĚŠNĚ FUNGUJÍCÍCH RODIN.....	20
3.2    ÚROVNĚ FUNKČNOSTI RODINY .....	20
3.2.1    Dotazník funkčnosti rodiny.....	22
3.2.2    Darlingtonský systém hodnocení rodiny .....	23
3.2.3    Základní ukazatele funkcí rodiny .....	23
<b>4 PORUCHY RODIČOVSTVÍ A RODINY</b> .....	<b>26</b>
4.1    POJEM OHROŽENÉ DÍTĚ.....	27
4.2    SYNDROM CAN .....	28
4.2.1    Zanedbávání péče o dítě.....	29
<b>5 RIZIKOVÉ FAKTORY VZNIKU PORUCH FUNKCÍ RODINY</b> .....	<b>30</b>
5.1    HIERARCHIE LIDSKÝCH POTŘEB.....	30
5.2    CO DĚTI NEJVÍC POTŘEBUJÍ.....	31
5.3    RIZIKOVÉ FAKTORY ZANEDBÁVÁNÍ PÉČE O DÍTĚ.....	33
<b>6 RODINA JAKO KLIENT SOCIÁLNÍ INTERVENCE</b> .....	<b>35</b>



6.1	SOCIÁLNÍ INTERVENCE .....	35
6.2	TYPY SLUŽEB POSKYTOVANÝCH RODINÁM.....	35
6.3	FORMY PRÁCE V PROSTŘEDÍ RODINY .....	35
6.4	SOCIÁLNÍ PORADENSTVÍ .....	36
6.5	SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ REALIZOVÁNA OSPOD .....	37
6.5.1	Obecné nástroje ochrany dětí .....	37
6.5.2	Sociálně-právní ochrana dětí.....	38
6.5.3	Poskytování sociálně-právní ochrany dětí.....	40
6.5.4	Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí.....	40
6.6	SOCIÁLNĚ AKTIVIZAČNÍ SLUŽBY PRO RODINY S DĚTMI .....	41
6.7	DALŠÍ FORMY PODPORY A POMOCI RODINÁM.....	42
6.8	SANACE RODINY, JAKO NÁSTROJ SOCIÁLNÍ PRÁCE S DYSFUNKČNÍMI RODINAMI.....	42
6.8.1	Případová konference.....	43
<b>II</b>	<b>PRAKTICKÁ ČÁST .....</b>	<b>45</b>
<b>7</b>	<b>ZADÁNÍ VÝZKUMU .....</b>	<b>46</b>
7.1	VÝZKUMNÝ PROBLÉM .....	46
7.2	CÍL VÝZKUMU .....	46
7.2.1	Dílčí cíle .....	46
7.3	VÝZKUMNÝ VZOREK .....	47
7.4	METODOLOGIE VÝZKUMU .....	47
<b>8</b>	<b>ZPRACOVÁNÍ A VYHODNOCENÍ VÝZKUMU .....</b>	<b>49</b>
8.1	OBSAHOVÁ ANALÝZA DOKUMENTŮ.....	49
8.2	VYHODNOCENÍ TABULEK S ÚDAJI ZJIŠTĚNÝMI ANALÝZOU SPISOVÉ DOKUMENTACE.....	55
	<b>ZÁVĚR .....</b>	<b>65</b>
	<b>SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....</b>	<b>68</b>
	<b>SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK .....</b>	<b>71</b>
	<b>SEZNAM OBRÁZKŮ .....</b>	<b>72</b>
	<b>SEZNAM TABULEK.....</b>	<b>73</b>
	<b>SEZNAM GRAFŮ .....</b>	<b>74</b>
	<b>SEZNAM PŘÍLOH.....</b>	<b>75</b>

## ÚVOD

Pracuji jako sociální pracovnice oddělení sociálně právní ochrany Městského úřadu Otrokovice. Sociálně právní ochrana je zaměřena na rodiny s dětmi a představuje soubor opatření, oprávnění a povinností, které vymezuje zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Sociálně právní ochrana má směřovat zejména k ochraně oprávněných zájmů dítěte, jeho práva na příznivý vývoj a působení směřující k obnově narušených funkcí rodiny.

Spolupráce s rodinami, které se dostaly do problémů, v jejichž důsledku došlo k narušení funkcí rodiny, tvoří část náplně mé práce. Problematika dysfunkcí v rodinách má v některých případech dlouhodobý, mnohdy generační vývoj. Tento nepříznivý stav rodina často sama nedokáže řešit a v důsledku nevyhovujícího rodinného a sociálního prostředí dochází k ohrožení dětí v těchto rodinách.

Lze považovat za přirozené, že v životě dochází i k problémovým situacím, které rodiny a jednotlivci s větším, ale i menším úspěchem řeší a zvládají. Proto je důležité, aby ve společnosti fungovala dosažitelná podpůrná a záchranná síť pro ty, kteří problémy bez pomoci nejsou schopni sami zvládnout. Vědomí, že se mají kam obrátit a požádat o pomoc, může být prvním krokem ke změně nepříznivého stavu. Snahou podpory by mělo být zejména vytváření podmínek pro posilování kompetencí rodiny tak, aby potíže, se kterými se potýká, postupně dokázala zvládat vlastními silami. Není ale jednoduché tohoto cíle dosáhnout a ne vždy je výsledek korunován úspěchem.

Bakalářská práce přibližuje postavení rodiny, její funkce, mapuje rizikové faktory, jež ohrožují zdravé fungování rodiny a ve svém důsledku pak zejména ohrožují děti v těchto rodinách. Zabývá se rodinou, jako klientem sociální intervence. Praktická část s využitím metody analýzy dokumentů, je zaměřena na zjištění konkrétních problémů, které ve zkoumaném období byly podnětem pro sociální intervenci v rodinách, ve správním obvodu Městského úřadu Otrokovice. Na tato zjištění navazuje průzkum toho, jaké možnosti sociální intervence, které svým podpůrným charakterem napomáhají k obnově narušených funkcí v rodině, byly ze strany zkoumaných rodin využívány.

## **I. TEORETICKÁ ČÁST**

## 1 RODINA

Rodina zaujímá v životě člověka nezastupitelné a v mnoha směrech nenahraditelné postavení, a to v průběhu jeho celého života, tedy nejen v dětství, ale i v dospělosti. Je těžko nahraditelnou institucí, funguje jako nejvýznamnější socializační činitel. Nezastupitelnou rolí rodiny je proces předávání hodnot z generace na generaci.

Vztahy uvnitř nukleární rodiny a způsob výchovy dává dítěti představu a zkušenost o jejím fungování, ze které bude následně vycházet, až si založí svou vlastní rodinu.

Jak uvádí Kraus (2008), rodina v průběhu svého historického vývoje prošla mnoha změnami. Poválečné období bylo u nás, podobně jako v jiných evropských zemích z hlediska rodinného chování ve znamení sňatkového boomu, jež vyústil v tzv. baby boom. V důsledku tehdejších politických a ekonomických poměrů lidé rodinu vnímali jako zásadní oblast své seberealizace. Stabilita uzavřených manželství byla ale do jisté míry ovlivněna liberální rozvodovou legislativou, nedostatečnou sexuální osvětou, uzavíráním sňatků v poměrně nízkém věku v důsledku těhotenství partnerky, kdy mnohá manželství končila rozvodem. V současnosti již není podmínkou rodinného života spojení muže a ženy zákonným manželským svazkem. Naopak mnoho rodin je tvořeno partnery nesezdanými, kteří společně vychovávají své děti narozené mimo manželství, případně jedním osamělým rodičem s dětmi. (Kraus, 2008, s. 79 – 80)

### 1.1 Definice rodiny

Zejména v současné době není pojem rodina již jednoznačně definovatelný. Jak uvádí Matoušek (2010), dodnes používané definice, jež se opírají o vztahy příbuzenství, které vznikají sňatkem nebo narozením vlastních dětí, jsou již příliš úzké. V současnosti by našemu typu společnosti bylo přiléhavější hovořit o rodinném soužití lidí, než o rodině. (Matoušek, 2010, s. 12 – 13)

**Rodinu lze charakterizovat** jako *malou primární společenskou skupinu, založenou na svazku muže a ženy, na pokrevním vztahu rodičů a dětí či vztahu jej substituujícím (osvojení), na společné domácnosti, jejíž členové plní společensky určené a uznané*

*role vyplývající ze soužití, a na souhrnu funkcí, jež podmiňují existenci tohoto společenství a dávají mu vlastní význam ve vztahu k jednotlivcům i celé společnosti.*

(Dunovský, 1999, s. 91 – 92)

Přadka (1983) charakterizuje rodinu jednoduše a přitom velmi výstižně, jako přirozené prostředí, do kterého se člověk rodí bez toho, že by měl možnost výběru a přejímá to, co mu rodiče připravili. (cit. podle Kraus, 2008, s. 80)

Podle psychologického slovníku je rodina *společenská skupina spojená manželstvím, nebo pokrevními vztahy, odpovědností a vzájemnou pomocí.* (Psychologický slovník, 1993)

Jinou, rozvinutější a obsáhlejší definici nabízí Kramer (1980), který rodinu vymezuje takto: *Rodina je skupina lidí se společnou historií, současnou realitou a budoucím očekáváním vzájemně propojených transakčních vztahů. Členové jsou často (ale ne nutně) vázáni hereditou, legálními manželskými svazky, adopcí, nebo společným uspořádáním života v určitém úseku jejich životní cesty. Kdykoliv mezi blízkými lidmi existují intenzivní a kontinuální psychologické a emocionální vazby, může být užíván pojem rodina, i když jde např. o nesezdaný pár, o náhradní rodinu atd.* (cit. podle Sobotková, 2001, s. 22)

Každopádně definovat rodinu není jednoduché, je mnoho pohledů, které jsou ovlivněny přístupem určitého vědeckého náhledu, definování sociologické, psychologické, demografické. Mají ale jedno společné a tím je jistá pospolitost lidí.

## 1.2 Složení rodiny

Rodinu můžeme vymezit i podle jejího složení. Zde se nabízí následující rozlišení.

**Rodina nukleární** je rodina tvořená rodiči a dětmi. **Rodina rozšířená**, tak charakterizujeme rodinné uspořádání, které je rozšířené o blízké příbuzné, prarodiče, strýce, tety.

**Rodina orientační** je rodina, v níž jedinec vyrůstá jako dítě, která má také zásadní socializační význam. **Rodina prokreační** je rodinný svazek, který zakládá později dítě ve své dospělosti. (Kraus, 2008, s. 80)

### 1.3 Charakteristické znaky současné rodiny

Takto na současnou rodinu nahlíží Kraus:

#### **Demokratizace uvnitř rodiny**

Postupná a dlouhodobá demokratizace uvnitř rodiny zaznamenala proměnu sociálních rolí v rodině. Muž ztratil dřívější významné postavení, naopak žena získala některá práva, ale i povinnosti, které dříve náležely jen muži. Na organizaci rodinného života se stále aktivněji podílejí také děti, jejichž vztah s rodiči je více partnerský.

#### **Izolovanost rodiny**

Rodina se mnohokrát dostává do určité izolovanosti a uzavřenosti před okolní společností. Je to důsledek nejen narůstající tendence odděleného života jednotlivých generací, ale i poklesu významu sousedských vztahů a v neposlední řadě snah o únik do pomyslného klidu rodiny od dnešního přetechnizovaného stylu života.

#### **Zmenšování rodiny**

Zvyšuje se počet jednočlenných domácností a osamělých žen žijících s dětmi. Tato rodinná uskupení vedou k menší stabilitě rodin a stávají se citlivější na nejrůznější vnitřní konflikty a problémy.

#### **Dezintegrace**

V současných rodinách ubývá takových chvil, kdy se rodina schází společně za účelem vzájemného sdílení zážitků, radostí, starostí. Místo toho přibývá rodin, jejíž členové se jen potkávají a ubývá, či vůbec nefunguje jejich společná komunikace.

#### **Časová zaneprázdněnost**

Na životním stylu rodin se podepisuje výrazné zatížení rodičů pracovními aktivitami, díky čemuž ubývá čas na relaxaci a společné chvíle strávené s dětmi. Případná kompenzace nadměrným přísunem materiálních výhod se pochopitelně negativně promítne do hodnotového systému a charakterových vlastností dětí.

#### **Dvoukariérový model rodiny**

Je důsledkem emancipace a bohužel někdy vede i k rozpadu rodiny.

### Vysoký výskyt rozvodů

Česká republika patří k zemím s nejvyšší rozvodovostí, uvádí se, že se rozpadá téměř každé druhé manželství, a to bez zahrnutí nesezdaných párů. Rozvod má na děti psychologický dopad, je faktorem ovlivňujícím duševní zdraví a osobnostní rozvoj dítěte. Důsledky, jež z rozvodu pro dítě plynou, velmi úzce souvisí s tím, jak rodiče rozvodovou a porozvodovou situaci zvládají.

### Diferencovanost rodin podle socioekonomické úrovně

Rodiny, jež se pohybují v pásmu nízkých příjmů, jsou ohroženy závažnými problémy, jako je postupná neúměrná zadluženost a hrozba sociálního vyloučení. Tato skutečnost se pak negativně projevuje v socializačním procesu dětí ze sociálně slabých rodin. (Kraus, 2008, s. 83 - 86)

Tento pohled na současnou rodinu je skutečně přiléhavý a nelze než s ním souhlasit.

Matoušek (2008) zmiňuje nové trendy rodinného chování, které se začaly projevovat od šedesátých let 20. století ve vyspělých zemích západního světa. Jedná se zejména o klesající počet dětí v rodinách, roste věk uzavření prvního sňatku, roste také počet rozvodů vzhledem k počtu sňatků a počet nesezdaných soužití, roste počet matek, které vychovávají děti bez manžela i počet rodin, které dobrovolně volí bezdětnost. Tyto změny rodinného chování jsou důsledkem společenského klimatu, v němž mají vysokou hodnotu individuální svoboda a získání nejvýhodnějšího uplatnění na trhu práce. (Matoušek, 2008, s. 177)

## 1.4 Význam rodiny pro dítě

Pojmout šíři toho, co znamená rodina pro dítě, by vydalo téměř na samostatnou práci.

Matoušek (2003) nabízí velmi výstižnou formulaci významu rodiny pro dítě, která definuje vše podstatné: *Stálá přítomnost vysoce citově angažovaných rodičů je dnes považovaná za nepostradatelnou podmínku zdravého duševního i tělesného vývoje dítěte. Další takovou podmínkou je bezpečí domova, jako stabilního a chráněného prostředí. Obojí může dítěti poskytnout jen rodina, a to nezastupitelně.* (Matoušek, 2003, s. 9)

## 2 RODINA V PRÁVNÍM SYSTÉMU ČR

Ochrana rodiny a rodičovství je v České republice postavena na zásadách, které respektují ústavní principy upravené Ústavou České republiky. Součástí ústavního pořádku České republiky je Listina základních práv a svobod (ústavní zákon č. 2/1993 Sb.), významný dokument, který upravuje základní lidská práva. Konkrétně v článku č. 32 jsou zakotvena práva jako: rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona, zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena, děti narozené v manželství i mimo ně mají stejná práva, péče o děti a jejich výchova je právem rodičů, děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči, práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona, rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu.

Jednotlivé zákony České republiky upravují výkon práv tak, aby principy Listiny základních práv a svobod byly naplněny.

### 2.1 Základní legislativní normy

#### 2.1.1 Úmluva o právech dítěte

Úmluva o právech dítěte byla přijata Valným shromážděním OSN 20. listopadu 1989 jako mezinárodní konvence stanovující občanská, politická, ekonomická, sociální a kulturní práva dětí a Česká republika, respektive ČSFR ji ratifikovala v lednu roku 1991, v platnost vstoupila dnem 6. února 1991. Lze ji považovat za nejvýznamnější mezinárodněprávní dokument upravující ochranu dětských práv. Pojem „blaho dítěte“ vystihuje základní povinnost smluvních států, které má být dosaženo zajištěním odpovídající ochrany a péče, která je nezbytná pro blaho dítěte.

#### 2.1.2 Zákon o rodině

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů řeší právní aspekty rodinných vztahů, jako je manželství, vztahy mezi rodiči a dětmi, včetně výchovných opatření a náhradní rodinné péče a vzájemné vyživovací povinnosti.



### **2.1.3 Zákon o sociálně-právní ochraně dětí**

Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů představuje nástroj státu, jež v sobě naplňuje několik rovin opatření směřujících na ochranu dětí a pomoc jejich rodinám. Současně konkretizuje sankční opatření a po rozsáhlé novele č. 134/2006 Sb. obsahuje prvky směřující k sanaci rodiny.

### **2.1.4 Zákon o sociálních službách**

Významnou podporu rodin s dětmi zajistil zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, a to v souladu s ustanovením § 65 – poskytování sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi, které jsou nástrojem sanace rodiny. Jsou zaměřeny na preventivní opatření směřující k pomoci dětem a jejich rodinám v obtížných situacích.

### **2.1.5 Zákon o hmotné nouzi**

Systém pomoci v hmotné nouzi jak jednotlivcům, tak rodinám, upravuje zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. Dnem 1.1. 2012 vstoupil v platnost zákon č. 366/2011 Sb., kterým se mění zákon o pomoci v hmotné nouzi, ale i další související předpisy, jako je již výše zmíněný zákon o sociálních službách.

### **2.1.6 Zákon o státní sociální podpoře**

Výše zmíněná novela mění i některá ustanovení zákona č.117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

### **2.1.7 Trestní zákoník**

Na rodinu jsou kladeny nemalé nároky a požadavky na její fungování tak, aby naplňovala své poslání. Ne každá rodina v této roli obstojí.

V případech, kdy je vážně ohroženo zdraví a zdárný vývoj dětí v rodině, případně se dítě stane obětí trestného činu, vymezuje ochranu dítěte trestní právo, a to trestní zákoník č. 40/2009 Sb.

### 3 FUNKCE RODINY

Než práce přiblíží rizikové situace, při kterých vznikají poruchy v systému rodiny, je třeba přiblížit rodinu z pohledu jejího sociálního fungování. Rodina, jako společenské uskupení plní funkce, které jsou charakteristické právě pro tuto primární skupinu a jejich naplňování má přímý vliv na zdravý vývoj členů rodiny a naplňování jejich potřeb.

Funkce rodiny se vyvíjí v souvislosti se společenskými změnami a proměnou kulturních faktorů, které ovlivňují postavení rodiny ve společnosti i vztahy uvnitř rodiny. Moderní rodina pozbyla některé ze svých dřívějších funkcí. Jiné funkce pouze ztratily (popř. získaly) na důležitosti.

Podle Matouška (2010) má současná rodina v západní civilizaci zejména tyto funkce:

- podporování socializace - tedy výchova dětí
- vztahovou podporu dospělých lidí
- ekonomickou podporu všech členů

Jak dále tento autor uvádí, v prvních dvou funkcích nebude rodina zřejmě zastupitelná nikdy, čemuž nasvědčují výsledky mnohých pokusů vychovávat děti mimo rodinu od starověku až po současnost, a tyto pokusy ukázaly nenahraditelnost rodiny. Člověk potřebuje žít v pospolitosti a přednostní formou této pospolitosti je pro děti i dospělé rodina. (Matoušek, 2010, s. 14)

Dunovský (1999) rozlišuje čtyři základní funkce rodiny, které určují její místo v současné společnosti:

- biologicko-reprodukční funkce
- ekonomicko-zabezpečovací funkce
- funkce emocionální
- funkce socializačně-výchovná

Za funkci, kterou nelze od existence rodiny oddělit považuje socializačně výchovnou funkci. (Dunovský, 1999. s. 92 - 93)

Podle Krause (2008), lze vymezení základních funkcí rodiny chápat v rozšířenějším náhledu:

**Biologicko-reprodukční funkce** představuje základní význam rodiny pro společnost jako celek, ale i pro jednotlivce, kteří rodinu tvoří. Zájmem společnosti je stabilní reprodukční základna, která je perspektivou zdárného rozvoje společnosti. I když se podstata této funkce nemění, v posledních letech ve většině vyspělých zemí pozorujeme úbytek dětí. Je to dáno tím, že dítě je často vnímáno jako překážka v seberealizaci a profesním růstu rodičů a v rodinách s nižšími příjmy pak také jako přepych.

**Sociálně-ekonomická funkce** rodiny zahrnuje několik aspektů. Rodina je chápána jako významný prvek v rozvoji ekonomického systému společnosti. Členové rodiny se v rámci výkonu svého povolání zapojují do výrobní i nevýrobní sféry, rodina je současně také významným spotřebitelem, na kterém je závislý trh. Poruchy této funkce se projevují v hmotném nedostatku rodin, což v dnešní době bývá někdy důsledkem nezaměstnanosti, ale i zvyšování životních nákladů.

**Funkce ochranná (zaopatřovací, pečovatelská)** spočívá především v zajišťování životních potřeb, jako jsou biologické, hygienické, zdravotní potřeby dětí a všech členů rodiny. Na naplňování této funkce se u nás zčásti podílí stát, ale po r. 1990 je rodina znovu na této funkci více zainteresovaná a očekává se od ní větší účast na jejím plnění.

**Socializačně-výchovná funkce** vyplývá ze základního postavení rodiny v rámci socializace, kdy rodina funguje jako nejvýznamnější socializační činitel. Ústřední úlohou socializačního procesu v rodině zůstává příprava dětí na vstup do praktického života. Vlivem různých nevhodných přístupů ve výchově, kterých se rodina dopouští, dochází k chybám, rodina má mnohdy pak tendence přesouvat odpovědnost za výchovu na školu.

**Emocionální funkce rodiny** je zásadní a nezastupitelná. Pouze rodina dokáže vytvořit potřebné citové zázemí, pocit bezpečí, lásky a jistoty. Žádná jiná instituce nedokáže tuto funkci rodiny zastat a nahradit. Od 90. let min. století lze ale u nás pozorovat, že v důsledku všech změn přibývá rodin, které tuto funkci plní se značnými obtížemi, resp. neplní téměř vůbec (v důsledku rozvodů, dezintegrace, zaneprázdněnosti apod.). Narůstá tak počet dětí citově deprimovaných, nebo i týraných.

**Relaxační a rekreační funkce** by měla mít také své místo v životě rodiny. To, jak rodina tuto funkci plní, se projeví např. v tom, do jaké míry tráví všichni členové rodiny pohromadě svůj volný čas, jakým způsobem tráví dovolené apod. (Kraus, 2008, s. 81 - 83)

### 3.1 Znaky úspěšně fungujících rodin

Potřebu zkoumat zdravé fungování rodiny zdůrazňuje více autorů. Jedním z nich je Robin Skynner (1995), který uvádí následující znaky úspěšně fungujících rodin:

- vyvážení blízkosti a autonomie
- schopnost adaptace, zvládání změn a ztrát
- schopnost kooperace
- jasná komunikace
- vysoká úroveň humoru a radosti v rodině
- věrnost, nikoli jako obecný morální princip, ale jako vědomá osobní volba
- afiliativní postoj k sociálnímu okolí (cit. podle Sobotková, 2001, s. 70)

### 3.2 Úrovně funkčnosti rodiny

Společnost klade na současnou rodinu nemalé nároky a společenské vlivy a požadavky mnohdy významně ovlivňují stabilitu rodin a tak i jejich schopnost obstát v naplňování jednotlivých funkcí rodiny.

Z hlediska průběhu socializace má zásadní význam skutečnost, do jaké míry se daří rodině naplňovat své funkce. V této souvislosti, kdy posuzujeme funkčnost rodiny podle toho, jak plní výchovnou péči vůči dítěti Kraus (2008) rozlišuje tyto úrovně funkčnosti rodiny:

**Rodina funkční**, za tu lze považovat takovou rodinu, která plní všechny své funkce přiměřeně.

**Rodina dysfunkční** některé funkce plní nedostatečně, ale celkový život rodiny není zásadním způsobem ohrožen.

**Rodina afunkční** přestává plnit svůj účel, nezvládá své základní funkce, zásadním způsobem je narušován i socializační vývoj dítěte. (Kraus, 2008, s. 80)

Dunovský (1999) definoval čtyři pásma funkčnosti rodiny :

**Rodina funkční**, ve které je dobrý vývoj a prospěch dítěte zajištěn.

**Rodina problémová**, v této rodině se vyskytují problémy některých funkcí, které však vážněji neohrožují rodinný systém a vývoj dítěte v něm. Rodina je schopna sama, případně za krátkodobé pomoci tyto problémy řešit.

**Rodina dysfunkční**, je rodinou s výskytem vážných poruch rodinných funkcí, které poškozují rodinu jako celek a ohrožují vývoj a prospívání dítěte. Tato rodina vyžaduje soustavnou pomoc, která je zastoupena řadou různých opáření známých po názvem sanace rodiny.

**Rodina afunkční** přestává plnit svůj účel, neboť se potýká s poruchami takového rozsahu, které dítěti v rodině závažným způsobem škodí. Sanace funkce rodiny vůči dítěti je bezpředmětná, je nezbytné zabezpečení dítěte mimo tuto rodinu.

K této typologii dospěl Dunovský na základě vyhodnocení tzv. Dotazníku funkčnosti rodiny. (Dunovský, 1999, s. 106 - 109)

Tabulka č. 1. – *Rozdíly mezi funkční a dysfunkční rodinou* (Levická, 2004, s. 52)

	FUNKČNÍ RODINA	DYSFUNKČNÍ RODINA
<b>Atmosféra v rodině</b>	Důvěra mezi členy rodiny	Nedůvěra, očekávání nepřijemností
<b>Vztah mezi rodiči (manželi)</b>	Stabilní	Instabilní, možné mimomanželské vztahy
<b>Komunikace mezi členy rodiny</b>	Otevřená, vzájemná, živá aktivní	Cílená (jen když chci něco řešit), komunikační iniciativa nízká, vysoká stereotypnost
<b>Zodpovědnost</b>	Jasně stanovená	Neurčité rozdělení zodpovědnosti, snaží se jí všichni vyhýbat
<b>Projevy citu</b>	Častý tělesný kontakt, přítulení, pohazení verbální podpora	Nedostatek, chybí verbální podpora, spousta negativních emočních projevů od ironizování až k otevřenému a přímému napadání
<b>Odlišnost (kladná) některých členů rodiny</b>	Kladně přijímaná, podporovaný rozvoj schopností	Odmítaná, znevažovaná
<b>Údržba domácnosti</b>	Bezproblémová, rodina zvládá provoz domácnosti hladce	Problematická, rodina s těžkostmi zvládá běžný provoz domácnosti
<b>Hospodaření</b>	společné	jednotlivci
<b>Výsledek</b>	Dítě citově stabilní, důvěřuje rodičům, s kladným vztahem ke společnosti	Dítě citově nestabilní, nedůvěřivé (výsledkem toho mohou být poruchy chování)

Matoušek (2003) pracuje s pojmy klinická a neklinická rodina. Za klinické rodiny považuje ty, které jsou definovány přítomností nějaké poruchy. (Matoušek, 2003, s. 148)

### 3.2.1 Dotazník funkčnosti rodiny

Jak uvádí Matoušek (2010), ještě v polovině osmdesátých let 20. století je v odborné domácí literatuře zmiňován pokus Dunovského, stanovit objektivní diagnózu rodiny, a to pomocí tzv. Dotazníku funkčnosti rodiny. Toto klasifikační schéma určené profesionálům používá následující kritéria:

- složení rodiny - úplná, neúplná, doplněná, „družská“ a náhradní
- stabilita rodiny - pevná, narušená, rozvrácená
- sociálně ekonomická situace - velmi dobrá, dobrá, uspokojivá, špatná, velmi špatná (hodnotí se podle vzdělání a věku rodičů, rodinného stavu, typu zaměstnání, čistého příjmu na osobu, kategorie a vybavení bytu, počtu osob na obytnou místnost)
- osobnost rodičů - vyrovnaná s dobrou společenskou adaptací, nevyrovnaná s problémy, patologická
- sourozenci – dítě má jednoho, nebo více sourozenců, dítě je jedináček, sourozenci jsou postižení, nebo žijí mimo rodinu
- stav a vývoj dítěte – odpovídá normě, vážněji narušený, těžce narušený
- zájem rodičů o dítě – opravdový, formální, nedostatečný, nezájem či nenávistný vztah
- péče rodičů o dítě – velmi dobrá, uspokojivá, dostatečná, špatná, nedostatečná či traumatizující

Rodiny byly bodovány tzv. systémem trestných bodů, které se za jednotlivá kritéria sčítají. V pásmu 15 – 24 bodů jde podle Dunovského o rodinu afunkční, v pásmu 10 – 14 bodů o rodinu dysfunkční, v pásmu 5 – 9 jde o rodinu problémovou a v pásmu 0 – 4 body jde o rodinu funkční. (Matoušek, 2010, s. 17)

### 3.2.2 Darlingtonský systém hodnocení rodiny

Darlingtonský systém hodnocení rodiny je založen na posouzení těchto dimenzí: **problémy dítěte** (tělesné zdraví, vývoj včetně sebeobsluhy, komunikace, vztahy v rodině i mimo ni, chování, negativní životní události), **problémy rodičů**, tj. otce a matky (tělesné a duševní zdraví, manželský vztah, zkušenosti z dětství, sociální podpora v současnosti), **interakce rodič a dítě** (péče, včetně nadměrné, řízení a vedení včetně nadměrného), **fungování celé rodiny** (vzorce vazeb, rozložení moci, emocionální atmosféra, pravidla, kontextuální stres – chudoba, špatné bydlení, shrnutí vývoje rodiny). (Wilkinson, 1998, cit. podle Matoušek, 2010, s. 109)

### 3.2.3 Základní ukazatele funkcí rodiny

Matoušek (2003) zobecňuje a konstatuje, že *hodnocení rodiny by ve všech případech mělo začínat v neautoritativním partnerském duchu. Profesionál by měl umět členům rodiny aktivně naslouchat a měl by se pokoušet o vcítění do jejich vnímání rodinné situace. Členové rodiny by neměli být podrobováni výslechu. Profesionál zkoumající rodinu by neměl zapomínat na to, že i on sám je testován, zejména pokud jde o důvěryhodnost a schopnost poskytovat rodině účinnou podporu a pomoc. Dříve než profesionál dojde k názoru, co je v rodině problém, měla by rodina sama dostat prostor k tomu, aby své problémy zformulovala.* (Matoušek, 2003, s. 192)

Přesto existují určité základní ukazatele funkcí rodiny, které by měl profesionál umět zhodnotit. Mezi ně patří:

- kulturní a hodnotová orientace rodiny
- uspokojování základních potřeb jednotlivých členů rodiny (jídlo, ošacení, teplo, bezpečí, hygiena, soukromí)
- stav domácnosti z hlediska potřeb jednotlivých členů rodiny
- funkčnost rodičovského systému (vztah k dětem, jeho kvalita v dimenzích akceptace, disciplíny, angažovanosti)
- hodnocení vývoje dětí (emocionalita, sociální vazby, postoj ke škole, studijní výsledky)

- funkčnost manželského systému
- vztahy k širšímu příbuzenstvu a další významné sociální vazby (přátelé, sousedé)
- vztahy k institucím, jež jsou pro rodinu významné (úřady, škola, zaměstnavatel)
- zaměstnání rodičů, jeho perspektiva, pracovní spokojenost
- materiální zdroje rodiny a způsob rozhodování o nich
- styl komunikace

Z výše uvedeného je patrné, že posouzení funkčnosti rodiny vyžaduje delší přímý kontakt profesionála s rodinou, čas a dovednosti, které se dají získat jen tréninkem. (Matoušek, 2003, s. 190 - 191)

S tímto konstatováním autora nelze než souhlasit, neboť je v souladu se zkušenostmi z praxe.

Kraus (2008) z hlediska sociálně-pedagogické problematiky nahlíží na analýzu rodinného prostředí ze tří úhlů:

**Demograficko - psychologické podmínky rodinného prostředí**, které zahrnují dva okruhy problémů, a to celkovou strukturu rodiny a aspekty, jež vyplývají z působení rodičů, sourozenců, případně prarodičů. Dále pak vnitřní stabilitu rodiny, jako předpoklad existence a přirozeného rozvoje všech dimenzí rodinného života a jako základnu emocionální atmosféry rodinného prostředí, stěžejní jsou vztahy mezi rodiči a dětmi.

**Materiálně - ekonomické faktory rodinného prostředí**, sem patří zejména, zaměstnanost jednotlivých rodičů a vliv této skutečnosti na děti, charakter bydlení, jeho kvalita, finanční zajištění rodiny, spotřeba rodiny jako součást životního stylu, vliv technických prostředků na život rodiny, včetně materiálních podmínek pro zájmovou činnost dětí.

**Kulturně - výchovná oblast rodinného prostředí** odráží zejména hodnotovou orientaci a vzdělání rodičů, životní styl související s využíváním volného času, míra



pedagogizace rodinného prostředí a další podmínky, jež mají vliv na vytváření postojů dětí k lidem, vzdělání, kultuře, práci a k životu.

Autor konstatuje, že hranice mezi těmito oblastmi nejsou ostré a výčet jednotlivých skupin není vyčerpávající. Důležité ovšem je chápat charakteristiku rodinného prostředí jako významný faktor, neboť získané informace o rodinném prostředí přispívají ke stanovení správných diagnóz, a tak pomáhají určit optimální výchovné postupy.

(Kraus, 2008, s. 86-88)

Obecně lze shrnout, že při posuzování funkčnosti rodiny je důležitý pohled na rodinný systém jako celek. Důležitým zdrojem informací je podchycení nejen oblastí, ve kterých rodina selhává, ale současně vlastní zdroje rodiny, které následně nabízí prostor pro podporu změn v rodině.

## 4 PORUCHY RODIČOVSTVÍ A RODINY

Dunovský (1999) definuje poruchy rodiny takto: *Poruchou rodiny rozumíme takovou situaci, kdy rodina v různé míře neplní základní požadavky a úkoly, dané společenskou normou vyjádřené v očekávání na přiměřené začlenění jejich členů do společnosti (zde především dětí).* (Dunovský, 1999, s. 101)

Jiný pohled nabízí Matoušek (2010), který konstatuje, že rodič, který nemá schopnost být v souladu s dítětem, a to ať už trvale, či pod vlivem aktuálního stresu, dítě buď zanedbává, nebo se k němu chová intruzivně. Chování rodiče, který nebere ohledy na potřeby dítěte, vyvolává nevyhnutelně u dítěte rozladění, jež se může projevit jako hyperaktivace, nebo naopak útlum. Takové reakce dítěte může posilovat neadekvátní jednání rodiče a vést k různým formám špatného zacházení s dítětem. *Tuto interakci označil ve své práci Papoušek (2004), jako „dábelský bludný kruh“, s negativní reciprocitou a narůstáním „chyb“.* (cit. podle Matoušek, 2010, s. 49)

Z výzkumu dalších autorů (Gaudín, Polansky, 1996), kteří se dlouhodobě zabývali rodinami, ve kterých dochází k zanedbávání dětí, vzešly při srovnání zanedbávajících a běžných rodin určité typické charakteristiky pro zanedbávající rodiny. Mezi ně patří:

- fungování domácnosti je chaotické, špatně zvládají provoz domácnosti
- chybí vedení ve smyslu absence rodinné autority
- vykazují více zdravotních-6 problémů
- horší schopnost řešit konflikty
- jsou méně soudržné
- méně vyjadřují své pocity ve slovech

Na základě těchto výsledků výzkumu by měl být dle autorů kladen důraz na schopnost rodiny zvládnout domácnost, na existenci autority v rodině, na soudržnost, vzájemné citové vazby v rodině a také na schopnost vyjadřovat své pocity. (cit. podle Matoušek, 2010, s. 49)

Dunovský (1999) vnímá rodinné poruchy jako významné díky závažnosti úlohy, kterou rodina zaujímá v péči o dítě a v jeho celkovém vývoji. Příčin poruch je mnoho a jsou vázány na jednu, případně více, nebo dokonce všechny základní funkce rodiny. Kvalifikuje hlavní příčiny nedostatečné péče o dítě a dělí je na:

- objektivní - nezávislé na vůli rodičů
- subjektivní - závislé na vůli rodičů
- smíšené

Dále rodinné poruchy ve vztahu k dítěti z hlediska socializačně výchovné funkce dělí do tří kategorií:

- **Rodiče nemohou o dítě pečovat** - důvody někdy spočívají v nepříznivých přírodních podmínkách a situacích, jindy v poruchách fungování celé společnosti (válka, hladomor). Objektivní příčinou může být i narušení rodinného systému (např. nemoc, úmrtí, invalidita).
- **Rodiče neumějí o dítě pečovat** - jde o situace, kdy rodiče nejsou schopni zabezpečit dětem přiměřený vývoj a uspokojit jejich základní potřeby. Příčin může být více, značná nezralost rodičů, neschopnost vyrovnat se se zvláštními situacemi, ale i neschopnost přijmout základní společenské normy.
- **Rodiče nechťejí o dítě pečovat** - důvodem jsou nejrůznější poruchy osobnosti rodičů, nedostatečný zájem o dítě až hostilní postoje. Rodiče svým dětem neposkytují potřebnou péči, v některých případech děti opouštějí.

Výsledek všech těchto forem poruch rodiny naplňuje označení zanedbávání dítěte jak v oblasti somatické, tak psychické, neboť péče o dítě je v takto narušených rodinách nedostatečná, žádná nebo škodlivá. (Dunovský, 1999, str. 102 – 105)

#### 4.1 Pojem ohrožené dítě

Jak uvádí Matoušek (2003), v oblasti sociální práce pojem „**ohrožené dítě**“ již zdomácněl. V posledních letech ale bývá nahrazován pojmem „dětí ve zvlášť obtížných situacích“ a to vlivem terminologie *Světové deklarace o přežití dětí, jejich ochraně a rozvoji* z roku 1990. V paragrafu 22 a 24 zmíněné deklarace jsou uvedeny konkrétní

situace dětí a ohrožení, jako například sirotci, děti ulice, oběti válek, děti uprchlíků, děti žijící v jiných sociálně znevýhodněných skupinách, invalidní děti, děti a mladí lidé uvěznění v pasti prostituce, pohlavního zneužívání a jiných forem vykořisťování, ale také ohrožení drogovou závislostí, včetně závislostí na tabáku a alkoholu. Těmto charakteristikám je společné především to, že se týkají „životního stylu“ jedinců, rodin, sociálních skupin a jejich prostřednictvím také dětí. Důležitým společným znakem je také to, že děti si tyto situace nevolí svobodně, nýbrž jsou do nich – většinou nedobrovolně- vrženy a až na výjimky není v jejich silách se z těchto podmínek vymanit. Obdobný význam mívají i pojmy „dětí v nouzi“ a „dětí se zvláštními potřebami“. (Matoušek, 2003, s. 201 – 202)

## 4.2 Syndrom CAN

Další, dnes běžný pojem **syndrom CAN** charakterizuje **syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte**.

Citovaný syndrom byl poprvé popsán na III. evropské konferenci pro prevenci týrání dětí, která se v roce 1991 konala v Praze. Následně na odborné výstupy z této konference navázala Zdravotní komise Rady Evropy, která o rok později definovala jednotlivé formy syndromu CAN. Syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte byl charakterizován následovně: *Jde o jakékoli vědomé či nevědomé aktivity, kterých se dopouští dospělý člověk (rodič, vychovatel nebo jiná osoba) na dítěti a jejichž následkem dochází k poškození zdraví a zdravého vývoje dítěte. Jejich nejvyhraněnější podobou je úplné zahubení dítěte.* (Bechyňová, 2008, s. 36)

U nás se syndromem CAN dlouhodobě zabývá Dunovský, který společně se svými kolegy za projevy jednotlivých forem tohoto syndromu považuje *jakékoliv náhodné, preventabilní, vědomé (případně i nevědomé) jednání rodiče, vychovatele anebo jiné osoby vůči dítěti, jež je v dané společnosti nepřijatelné nebo odmítané a jež poškozují tělesný, duševní i společenský stav a vývoj dítěte, popřípadě způsobuje jeho smrt.* (Dunovský, Dytrych, Matějček, 1995, s. 24)

V kontextu kulturních spojitostí je chápání závažnosti CAN významně podmíněno makrosociálně i mikrosociálně, hierarchií hodnot, životním stylem a fungováním

společenských struktur, a to především rodiny, ve které syndrom CAN nejčastěji vzniká a udržuje se. (Dunovský, Dytrych, Matějček, 1995, s. 23)

Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte je jednou z nejzávažnějších příčin registrace rodiny v systému ochrany dětí.

#### 4.2.1 Zanedbávání péče o dítě

Tento pojem je součástí výše citovaného syndromu CAN. Jde pravděpodobně o nejčastěji se vyskytující formu špatného zacházení s dětmi v rodinách. Riziko představuje skutečnost, že oběti zanedbávání bývají nejhůře zjistitelné, stejně jako oběti psychického násilí. Některé definice upozorňují na to, že děti vystavené pasivnímu charakteru zanedbávání péče mohou být někdy více ohroženy, než děti týrané. Je to důsledek toho, že rodiče nejsou schopni jasně a citlivě reagovat na chování a potřeby svých dětí. Děti pak špatně prospívají, protože mají dlouhodobě jen minimální pozornost svých rodičů.

Mnozí rodiče zvládají péči o své děti obtížně, což vede k neprospívání dítěte. Jde o rodiny, které se mnohdy dlouhodobě potýkají s nejrůznějšími starostmi existenčního charakteru, obav ze ztráty bydlení, problematickými vztahy uvnitř rodiny i v širším okolí a tak se dostávají na okraj společnosti. Obtíže se hromadí a rodičům často nezbyvá energie na nic jiného, než útek před nimi, aby je zcela nezavalily. Špatné prospívání nebývá v takových případech většinou důsledkem záměrného ubližování dítěti, ale spíše projevem jejich snížené kapacity zaměřit se na dítě a jeho potřeby. Včasná pomoc dětem v těchto rodinách spočívá v tom, že jeho rodičům bude nabídnuta potřebná podpora a jasné informace o potřebách jejich dětí.

Krejčířová a Langmeier (1998) v souvislosti se zanedbáváním upozorňují na nestabilní fungování rodiny a na nejasnost a nepředvídatelnost rodičovského přístupu. Dle jejich názoru tyto rodiče své děti ignorují, v rodinách dochází k nepředvídatelným a často násilným situacím s cílem mít od dítěte klid a odpočinout si od chaosu v rodině. Upozorňují na to, že i když zanedbávání často souvisí s chudobou rodiny, může se především, ale ne jen výchovné zanedbávání, vyskytnout v kterémkoli společenském okruhu. (cit. podle Bechyňová, 2008, s. 35-36)

## 5 RIZIKOVÉ FAKTORY VZNIKU PORUCH FUNKCÍ RODINY

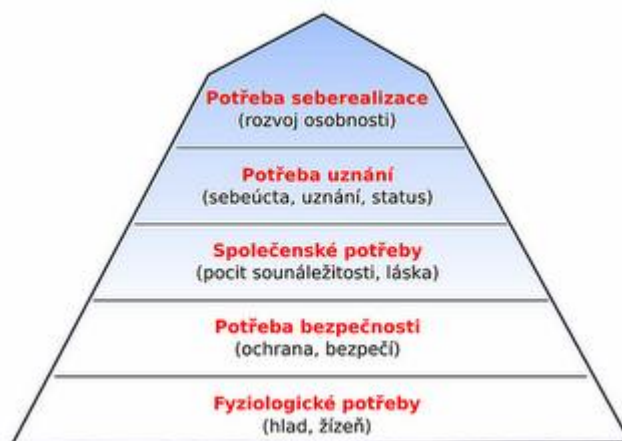
Základním předpokladem zdravého vývoje dítěte a naplnění jeho nejlepšího zájmu je uspořádání životní situace dítěte tak, aby mohly být trvale, smysluplně a individuálně přiměřeně, tj. optimálně uspokojovány jeho základní životní potřeby. Základní lidská práva a potřeby, tj. i práva dětí, jsou propojeny a navzájem se podpírají. Práva jsou reflektované potřeby, ty které si uvědomujeme a současně uznáváme a respektujeme u svých bližních. (Matoušek, 2003, s. 227)

Před tím, než práce přiblíží rizikové faktory, jež narušují fungování rodin, stručně shrne některé kategorizace lidských potřeb a specifických potřeb dítěte.

### 5.1 Hierarchie lidských potřeb

Systematizací základních potřeb se zabývala a zabývá řada autorů. Americký psycholog Abraham Herbetr Maslow definoval v roce 1943, hierarchii lidských potřeb, které utřídil do pěti skupin a seřadil je do systému, známého jako **Maslowova pyramida**. Rozlišuje dvě základní kategorie, nižší potřeby (potřeby fyziologické, potřeby ochrany a bezpečí) a potřeby vyšší (zejména seberealizace, sebenaplnění).

Obr. č. 1 Maslowova pyramida



Všeobecně platí, že níže položené potřeby jsou významnější a jejich, alespoň částečné uspokojení, je podmínkou pro vznik méně naléhavých a vývojově vyšších potřeb.

Za nejvyšší považuje Maslow potřebu seberealizace, čímž označuje lidskou snahu naplnit svoje schopnosti a záměry. (maslowova pyramida. [online])

Jiný autor, Albert Pessó za základní potřeby jednotlivce považuje potřeby: místa, ochrany, syčení, podpory a limitů.

## 5.2 Co děti nejvíc potřebují

Tato kapitola má shodný název jako kniha významného dětského psychologa Prof. PhDr. Zdeňka Matějčka, který je v povědomí laické i odborné veřejnosti zapsán jako autor mnoha odborných článků a publikací o výchově a dětské psychologii. Autor k otázce co děti nejvíc potřebují, sám uvádí: *Moje odpověď je složitá i jednoduchá zároveň: mnoho věcí, ale ze všeho snad nejvíce jistotu ve vztazích ke svým lidem.* (Matějček, 2007 s. 9)

V této knize není žádný konkrétní seznam potřeb dětí, ale zdůrazňuje důležitost porozumět základním psychickým potřebám dítěte, jednotlivým fázím jeho vývoje a zejména pak jeho individualitě a jedinečnosti. Autor vnímá výchovu dítěte jako tvořivé dílo.

Dunovský (1999) zmiňuje, že s trochou literární nadsázky lze za úvodní potřebu dítěte shodně s J. A. Komenským považovat **potřebu dobře se narodit**, kdy tuto potřebu naplňuje, aby se každé dítě narodilo zdravé, chtěné a vítané, nadané všemi předpoklady a schopnostmi dobrého a všestranného vývoje.

Vymezení konkrétních potřeb dítěte je vodítkem pro posouzení podmínek pro jejich uspokojování a vlivu na samotný vývoj dítěte. (Dunovský, 1999, s. 49)

Matoušek (2003) pro účel posuzování podmínek pro uspokojování potřeb se omezuje na základní dělení potřeb na tělesné a psychické potřeby. Zmiňuje ale také tzv. zvláštní potřeby některých ohrožených dětí, které vyplývají z určité zvláštnosti nebo odlišnosti dítěte (barva kůže, postižení, nemoc), ale i ze specifík jeho životní situace (sociální izolace, týrání, zneužívání zanedbávání). K jejich naplnění je dle autora většinou třeba speciálních opatření.

**Biologické potřeby** patří k základním potřebám, jako je: správná strava, čistá voda, vzduch, stálé přístřeší, přiměřené teplo. Zda je jejich naplňování ohroženo, či naruše-

no odborník může posoudit především na základě průzkumu mikrosystému, v němž dítě žije, tedy nejčastěji rodiny dítěte.

**Psychické potřeby** charakterizuje základní výčet pěti základních psychických potřeb dítěte:

- **potřeba stimulace**, čili optimální přívod podnětů z vnějšího světa, které by měly k dítěti přicházet v náležitém množství a kvalitě s ohledem na individualitu dítěte
- **potřeba „smysluplného světa“** vnáší do života dítěte potřebný řád ve věcech i vztazích a je základní podmínkou pro účinné učení
- **potřeba jistoty a bezpečí** je důležitým naplněním dětského poznávání světa. Významný je prvotní interpersonální vztah typu „matka – dítě“, známý z anglosaské literatury jako „attachment“ (vazba, připoutání)
- **potřeba osobní identity** je potřebou sociálního začlenění do širšího okruhu lidí, vlastního místa ve společnosti, neboli vlastního „já“
- **potřeba otevřené budoucnosti** je potřebou životní perspektivy, zdroj naděje a „životního smyslu“

Každá z uvedených potřeb se od nejranějšího dětství a následně v průběhu života dotváří a může být kratší nebo delší dobu neuspokojována. Jde - li o dlouhodobé neuspokojení, dochází k deprivaci, tedy stavu, kdy základní životní potřeby nejsou dlouhou dobu a v dostačující míře uspokojovány.

*Trvá-li tento stav déle, dochází k podstatnému narušení procesu, který bychom mohli, spolu s českým filozofem Janem Patočkou, nazvat procesem zapouštění kořenů do světa.* (Matoušek, 2003, s. 207 - 213)

Dunovský (1999) rozlišuje základní dělení potřeb dítěte na čtyři okruhy. K základním biologickým a základním psychickým potřebám přičítá také základní sociální potřeby (nejvýznamnější je potřeba lásky a bezpečí poskytovaná „jeho člověkem“, potřeba přijetí dítěte, identifikace s dítětem a rozvíjení všech jeho sil a schopností) a základní vývojové potřeby, které mají dlouhodobý charakter a mění se s rostoucím věkem dítěte. (Dunovský, 1999, s. 51 - 53)



Sociální potřeby, tak jak je autor vymezuje, jsou bezesporu velmi významné pro zdárný vývoj dítěte v rodině a jejich míra uspokojování, případně jejich absence má na vývoj dítěte zásadní dopad.

### 5.3 Rizikové faktory zanedbávání péče o dítě

Z hlediska naplňování funkcí rodiny můžeme do rizikových faktorů zahrnout několik oblastí. Fenomén zanedbávání často trvá dlouhou dobu a opakuje se transgeneračně. Odborná literatura upozorňuje na důležitost vytipování rizikových rodin, kterým může být pak včas zprostředkována potřebná sociální služba a odborná pomoc, zaměřená na snižování míry zanedbávání či prevenci vzniku tohoto nežádoucího jevu.

Jsou definované tři základní rizikové faktory, které v kombinaci zvyšují riziko zanedbávání péče o dítě:

**Rizikové faktory rodičů** – velmi často vychází z vlastní zkušenosti z jejich dětství a období dospívání. Za společné rizikové rysy rodičů, kteří zanedbávají péči o své děti, jež jsou pak ovlivněny jejich zkušenostmi z utváření a prožitků sociálních vztahů, lze považovat například převládající kritiku ve výchovném vedení dětí, častější používání trestů, větší impulzivita a špatné ovládnutí vlastní agresivity.

**Rizikové faktory dětí** – Matějček (1995) za rizikové považuje děti somaticky nemocné, apatické, děti temperamentně neaktivní, pomalé, které samy zájem okolí neprovokují, nepřitahují, děti s mentálním postižením, smyslovými vadami, pohybovým omezením, o něž „rizikovní“ dospělí snadno ztrácejí rodičovský zájem a děti podvyživené. Ohroženy jsou také děti velmi živé.

**Rizikové faktory prostředí** – podle mnohých autorů mezi ně patří sociální izolace rodiny, kdy rodiče postrádají přirozenou podporu z okruhu širší rodiny, složitěji navazují vztahy, uspořádání rodiny bývá nestabilní nebo chaotické, pro členy rodiny není obvyklé vzájemné projevení emocí. Zátěž rodiny dále zvyšuje chudoba, která často stupňuje stres v rodině. Významný rizikový faktor představuje raná separace dítěte od své matky. (cit. podle Bechyňová, 2008, s. 40 – 42)

**Osamocení rodič**, tento stav přináší vážný a mnohdy podceňovaný společenský problém, který může být v podobě psychické, případně i ekonomické přenášen i do další

generace. Osamocení rodič může vlivem nedostatku času, věnovat dítěti méně pozornosti a péče, ve srovnání s rodinou, kde pečují oba rodiče. Může být natolik zaměstnán svou prací a péčí o domácnost, že mu na hraní, učení a povídání s dítětem mnoho času nezbyvá. Značné riziko také představuje ekonomické znevýhodnění osamoceního rodiče, nezaměstnanost, sociální izolace a také bytová problematika. (Matoušek, 2003, s. 44 - 47)

**Mnohobproblémová rodina** je podle Kaplanové (1986) charakteristická tím, že se dlouhodobě potýká se souborem, tj. více než jedním problémem. Tyto problémy se týkají řady jednotlivců i sfér rodinného života, přičemž rodina sama je nedokáže řešit a ani nedokáže využít existujících sociálních služeb. Do kontaktů s pomáhajícími organizacemi se dostává zejména v situacích krize, jakmile tento stav pomine, je pro tyto rodiny typické, že o další kontakt ztrácí zájem. (In Matoušek, 2005, s. 75 - 76)

**Další závažná rizika** v soudobé společnosti představuje fenomén nezaměstnanosti, patologické závislosti (alkoholismus, drogové závislosti, gemblerství), narůstající zadluženost rodin.

**Závislost na alkoholu** podle Vágnerové (2002) představuje výraznou zátěž pro celý rodinný systém. Závislí jedinci bývají výbušní a agresivní, chovají se k partnerovi i dětem bezohledně, jsou nespolehliví. Člověk závislý na alkoholu není schopen uspokojivě plnit rodičovskou roli a může nepříznivě ovlivňovat psychický stav svého dítěte. Alkoholik také negativně ovlivňuje sociální, ekonomickou a kulturní situaci rodiny, snižuje sociální prestiž rodiny a tím vším i sociální status dítěte. Člověk závislý na alkoholu devastuje svou rodinu sociálně, materiálně i psychicky. (Vágnerová 2002, s. 293 - 295)

**Nezaměstnanost** jednoho, případně více členů rodiny je zátěžovou situací pro celou rodinu. Pod vlivem určitých okolností může vést ke krizi a možnému rozpadu rodiny. (Vágnerová, 2002, s. 410)

## 6 RODINA JAKO KLIENT SOCIÁLNÍ INTERVENCE

### 6.1 Sociální intervence

Pojem sociální intervence lze shrnout jako *odborný zásah, jehož cílovou skupinou je jednotlivec, skupina, rodina, komunita, případně širší společenství. Někdy je termín intervence užíván jako synonymum „ terapie“, jindy (což je častější) je pojímán jako významově širší, protože může zahrnovat všechny druhy činností, které pracovník vykonává ve prospěch klienta (případně společenství).* (Matoušek, 2008, s. 81)

### 6.2 Typy služeb poskytovaných rodinám

Možné rozlišení lze vymežit takto:

- podle prostředí - poskytované v domově rodiny, ve specializované instituci
- podle délky trvání - krizové a dlouhodobé
- podle užití metody práce s rodinou - poradenství, odborné terapie, svépomocné skupiny
- podle toho, co dalo podnět k práci s rodinou - ohrožení dítěte, dospělého, rozvodová situace

### 6.3 Formy práce v prostředí rodiny

Jak shrnuje Permová (2012), v současné době je pozornost většiny legislativních systémů věnována především vymezení kompetencí státních institucí v oblasti možné intervence do integrity rodiny a dítěte, snaze o nalezení rovnováhy mezi ochranou rodičovských práv a ochranou dětí.

Podstatné je i vyvážení instrumentů prevence (ochrany) a represe (trestu) nejen v právních normách, ale i v procedurálních postupech sociální práce a zaměření se na formy systematické evidence ohrožených dětí s ochranou osobních údajů každého jednotlivce.

Ochrana dětí je v současné době garantovaná státem prostřednictvím státní správy, a přímo realizovaná orgány sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD).

Významná role v naplňování sociální intervence náleží neziskovým organizacím, organizacím a osobám pověřeným sociálně-právní ochranou dětí.

Sociální pracovníci, případně jiné profese, jako jsou rodinní terapeuti, zdravotní sestry apod., navštěvují rodiny klientů v rámci poskytování jimi realizovaných služeb. Následující tabulka nabízí definici tří forem práce v rodinách, které se odlišují.

Tabulka č. 2 - Typologie poskytovaných služeb

<i><b>POJEM</b></i>	<i><b>POPIS</b></i>	<i><b>REALIZÁTOR</b></i>
<b>Šetření v rodině</b>	Zákon o sociálně-právní ochraně dětí umožňuje zaměstnancům příslušného OSPOD navštěvovat dítě a jeho rodinu v místě kde bydlí, a sledovat v jakých podmínkách dítě, resp. jeho rodina žije. Šetření v rodině je možné uskutečnit jen tehdy, je-li to v zájmu dítěte (pro ochranu jeho zdraví, života, práv) nebo v případě, kdy o to osoby odpovědné za dítě požádají.	<b>OSPOD</b>
<b>Home-visiting - socioterapeutická práce v rodinném prostředí</b>	Jedná se o soustavné ovlivňování rodiny prováděné pracovníkem v domácím prostředí rodiny, (může se jednat i o přechodné bydliště např. v azylovém domě apod.) Užívá se jako jedna z forem sanace rodiny, ve snaze dosažení žádoucích změn v rodině a to posilováním dovedností a kompetencí potřebných k tomu, aby soužití nebylo pro některého člena rodiny ohrožující, nebo destruktivní.	<b>Poskytovatel sociální služby</b>
<b>Návštěva v rodině</b>	Jednorázová návštěva profesionála, která je obvykle součástí rodinné terapie. Cílem je jednak sblížit rodinu a terapeuta, současně má umožnit vhled do fungování rodiny a prostředí, v němž rodina žije. Podmínkou jejího vykonání je souhlas dospělých členů rodiny.	<b>Psycholog, terapeut, rodinný terapeut</b>

(Permová, 2012, s. 91-92)

## 6.4 Sociální poradenství

Je jedním ze základních nástrojů sociální intervence a současně jednou z nejvíce se rozvíjejících disciplín a oborů lidské činnosti.

Dělí se na dva typy, a to základní a odborné. Oba typy poradenství poskytují státní i nestátní subjekty.

### **Základní sociální poradenství**

Poskytují informace o nárocích, možnostech a službách, které mohou vyřešit nebo zmírnit obtížnou situaci člověka. Je důležité, aby bylo dostupné, tzn., co nejbližší místu, v němž se člověk nachází. Součástí základního poradenství je zprostředkování i další odborné pomoci.

### **Odborné sociální poradenství**

Poskytuje přímou pomoc lidem při řešení jejich sociálních problémů. Jde zejména o problémy v manželském soužití, v péči o děti, starší a zdravotně postižené osoby a o osoby propuštěné z výkonu trestu. Odborná pomoc je konkrétně zaměřena na praktické řešení obtížné sociální situace, nejčastěji jde o situace hmotné a sociální nouze, případně o souběh obou. (Matoušek, 2003, s. 84)

## **6.5 Sociálně-právní ochrana dětí realizována OSPOD**

### **6.5.1 Obecné nástroje ochrany dětí**

Nedostatečná péče o děti je často projevem širších a vážnějších sociálních problémů rodin, zejména špatných socioekonomických podmínek. Část pomoci těmto rodinám spadá do poskytování finanční a hmotné sociální pomoci, prevenci chudoby a sociálního vyloučení. V našich podmínkách se jedná o soubor sociálních dávek, jakými jsou dávky státní sociální podpory, pomoci v hmotné nouzi, dávky sociální péče, dávky poskytované nezaměstnaným, ale také dávky důchodového a nemocenského zabezpečení. Dalším nástrojem státu pro pomoc rodinám v ekonomicky obtížné situaci jsou oblasti sociální politiky realizované státní správou a samosprávou. (Permová, 2012, s. 30)

### 6.5.2 Sociálně-právní ochrana dětí

Podle § 1 odst. 1. zákona č. 359/1999,Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, se sociálně-právní ochranou dětí rozumí zejména:

- a) *Ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu*
- b) *Ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění*
- c) *Působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny*

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí upravuje velmi citlivou oblast lidského žití a z tohoto důvodu byl postaven na zásadách, které respektují ústavní principy upravené Ústavou České republiky, Listinou základních práv a svobod a Úmluvou o právech dítěte. Orgány sociálně-právní ochrany musí respektovat, že:

- při poskytování sociálně-právní ochrany dětí je předním hlediskem nejlepší zájem, prospěch a blaho dětí
- sociálně-právní ochrana dětí se poskytuje všem dětem mladším 18 let, bez rozdílu a jakékoli diskriminace podle pohlaví, jazyka, rasy, barvy pleti etnického nebo sociálního původu
- za ochranu dětí před tělesným nebo duševním násilím, za ochranu jejich zdravého fyzického, psychického a mravního vývoje, a to při plném respektování rodičů jako nositelů rodičovské zodpovědnosti, nejsou-li práva nebo vývoj dítěte ohroženy, je odpovědný stát
- orgány s obecnou odpovědností za ochranu zájmů a práv dětí jsou soudy a zákonem určené orgány sociálně-právní ochrany dětí
- stěžejním principem ochrany dětí je preventivní působení, kterým se má předcházet poruchám rodinných vztahů, jsou-li zasaženy tak, že ohrožují zdravý a příznivý vývoj dítěte
- důraz je kladen na ochranu dětí před sociálně patologickými jevy
- děti, které dočasně nebo trvale nemohou být ponechány ve svém rodinném prostředí, mají právo na zvláštní ochranu a pomoc v podobě některé z forem náhradní rodinné péče

- orgánům sociálně-právní ochrany dětí se ukládá povinnost sledovat výkon ústavní nebo ochranné výchovy s cílem sledování dodržování práv dětí, rozvoj jejich schopností, zda stále trvají důvody pro pobyt dítěte v zařízení a jak se vyvíjejí vztahy mezi dětmi a jejich rodiči
- cílem sociálně-právní ochrany dětí je také sanace rodin (Novotná, 2007, s.7 - 8)

### **Klient OSPOD**

Rodina s dítětem do 18 - ti let, která řádně nezabezpečuje péči a výchovu o děti, ve které rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dětí ohrožují, případně mají děti výchovné problémy, páchají trestnou činností nebo jsou ohroženi závislostmi.

### **Poskytovatelé sociálně-právní ochrany dětí**

Sociálně-právní ochranu dětí podle § 4 odst. 1 zák. č. 355/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí zajišťují orgány sociálně-právní ochrany, jimiž jsou:

- *krajské úřady*
- *obecní úřady obcí s rozšířenou působností*
- *obecní úřady*
- *ministerstvo (Ministerstvo práce a sociálních věcí)*
- *Úřad ( Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí, který poskytuje sociálně-právní ochranu dětí ve vztahu k cizině)*

§ 4 odst. 2 - Sociálně-právní ochranu dále zajišťují:

- *obce v samostatné působnosti*
- *kraje v samostatné působnosti*
- *komise pro sociálně-právní ochranu dětí*
- *další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně právní ochrany pověřeny ( Novotná, 2007, s. 22 – 23)*

### 6.5.3 Poskytování sociálně-právní ochrany dětí

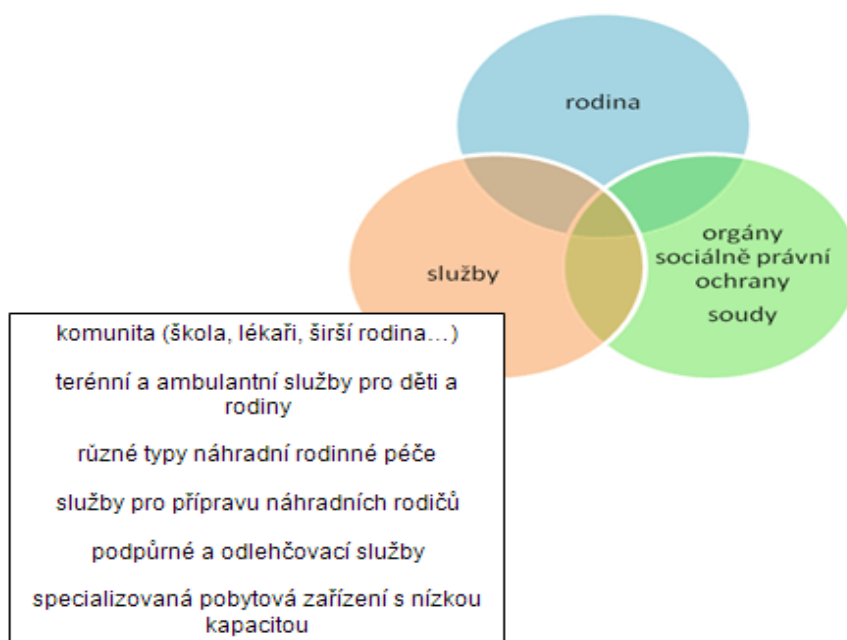
Je zaměřeno především na:

- preventivní a poradenskou činnost, která se prolíná prakticky celým zákonem o sociálně-právní ochraně dětí
- další činnosti, jako např. sledování výkonu ústavní a ochranné výchovy, péče o děti vyžadující zvýšenou pozornost, rozhodování o výchovných opatřeních
- opatření na ochranu dětí, která stanovují oprávnění podávat soudu návrhy a podněty v zájmu dětí

### 6.5.4 Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí

System péče o ohrožené děti v České republice stojí na prahu rozsáhlé reformy. Prvním významným reformním počinem by měla být novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Jejím cílem je nastavení podmínek pro vytvoření sítě služeb pro práci v rodinách, stanovení závazných postupů při sociálně-právní ochraně dětí, rozvoj náhradní rodinné péče. Součástí bude i zavedení standardů kvality práce.

*Obr. č. 2 – Nová podoba systému péče o ohrožené děti*



PhDr. Miloslav Macela, ředitel odboru rodiny a dávkových systémů MPSV (reforma systému péče o ohrožené děti a právo na dětství. [online])



Předpokládaná účinnost novely zákona byla původně stanovena od 1. 1. 2012. Vzhledem k tomu, že dosud nebyl dokončen legislativní proces, kterým musí novela projít, hovoří se o předpokladu účinnosti od 1. 1. 2013.

## 6.6 Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi vymezuje § 65 zákona o sociálních službách, a jsou významnou součástí souboru služeb sanace rodiny. Jsou zařazeny mezi služby sociální prevence, které pomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou ohroženy z důvodu krizové životní situace, způsobem života vedoucím ke konfliktu se společností, životními návyky sociálně znevýhodňujícím prostředím a ohrožením práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby.

*Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi jsou terénní, popřípadě i ambulantní služby. Ty jsou poskytovány rodině s dítětem, jehož vývoj je ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě nepříznivé sociální situace, kterou rodiče nedokážou sami bez pomoci překonat, a u něhož existují další rizika ohrožení jeho vývoje. V pomáhajících pracovnících (poskytovatelích služby) mohou rodiny najít aktivní průvodcem své cestě ke změnám. (Bechyňová, 2008, s. 33)*

### **Základní činnosti sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi obsahují:**

- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí
- výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti
- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím
- sociálněterapeutické činnosti ( Bechyňová, 2008, s. 33)

Sociálně aktivizační služby nabízí v rámci sociální práce v rodinách prostor pro nácvik praktických dovedností, které mají vliv na posílení rodičovských ale i partnerských kompetencí, včetně schopností vedení domácnosti a hospodaření rodiny.

## 6.7 Další formy podpory a pomoci rodinám

Rodinám v tíživé situaci, mohou pomoci další specializovaná pracoviště, jakými jsou:

- poradny, zaměřené na rodinné, partnerské, dluhové aj. poradenství
- linky SOS
- krizová centra
- intervenční centrum – pro osoby ohrožené domácím násilím
- azylové domy

## 6.8 Sanace rodiny, jako nástroj sociální práce s dysfunkčními rodinami

Matoušek (2008) definuje sanaci rodiny takto: *Sanace rodiny/ podpora rodiny – postupy podporující fungování rodiny, které jsou opakem postupů vyčleňující některého člena rodiny kvůli tomu, že někoho ohrožuje, příp. kvůli tomu, že je sám někým z rodiny ohrožen. V současnosti převažuje názor promítající se i do praxe sociální práce v řadě zemí, že sanace rodiny by měla být metodou první volby u většiny případů, kdy je sociální služba kontaktována kvůli ohrožení dítěte, popřípadě kvůli výskytu domácího násilí.* ( Matoušek, 2008, s.185)

### Právní rámec sanace

Téma sanace rodiny je v našich legislativních úpravách poměrně novým přístupem v sociální práci. Prvky sanace jsou obsaženy v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí a to po jeho obsáhlé novele č. 134/2006 Sb., a dále v zákoně o sociálních službách.

### Základní znaky sanace rodiny vymezuje Bechyňová (2008) takto:

- sestavení multidisciplinárního týmu sanace rodiny, který má stanoveného koordinátora

- členem týmu je vždy pracovník OSPOD, pracovník centra pro sanaci rodiny, další odborníci pracující s rodinou nebo dítěte, případně pracovník zařízení pro výkon ústavní výchovy, pokud je v něm dítě aktuálně umístěno
- není-li v dosahu pracoviště centra sanace rodiny, lze sanaci při zachování multidisciplinarity realizovat
- tým pracuje podle předem dohodnutých pravidel a role a úkoly všech členů jsou všem zúčastněným známy
- pravidla jsou známa i rodině, všichni účastníci s nimi souhlasí a dodržují je, pokud nedojde k nutnosti zásahu pracovníka OSPOD z důvodu výrazného zhoršení situace
- rodiče i dítě se podílejí na sestavení sanačního lánu, souhlasí s ním (Bechyňová, 2008, s. 18)

### **Klienti sanace rodiny**

Klientem sanace je celá rodina jako interakční systém, který je ohrožený nepříznivou sociální situací, izolovaností, zvýšenou mírou stresu výchovnou nezkušeností rodičů, která má přímý dopad na prospívání jejich dětí. Aby se sociálně ohrožená rodina mohla stát podpůrným a bezpečným místem pro celou rodinu, potřebuje podporu. Sanace je jedním z nástrojů podpory její účinnost zvyšuje včasnost a dobrá zacílenou. (Bechyňová, 2008, s. 51)

#### **6.8.1 Případová konference**

Jedním ze základních znaků sanace rodiny je realizace případových konferencí. Případová konference patří mezi nástroje tzv. případové sociální práce, současně také nazývané jako case management, která představuje plánované a koordinované setkání rodiny s odborníky, kteří s rodinou a ohroženým dítětem pracují a jsou průvodci rodiny v její obtížné situaci. Klíčovými pracovníky pro svolávání případových konferencí jsou pracovníci OSPOD.

Metodické doporučení MPSV definuje případovou konferenci jako *odbornou diskusi zainteresovaných subjektů nad konkrétním případem ohroženého dítěte nebo jeho rodiny; účelem je úplné a rychlé vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny s cílem nalézt optimální řešení.* (metodické doporučení mpsv. [online])

### Typologie případové konference

- jednorázová nebo opakovaná
- operativní forma řešení určitého problému, a to formou setkání určených odborníků za účelem řešení konkrétního problému se uskutečňuje za/bez přítomnosti dítěte, jeho rodiny, případně osob odpovědných za jeho výchovu (nejširší forma případové konference) nebo setkání pracovníků OSPOD pouze s dítětem a jeho rodiči, případně osobami odpovědnými za jeho výchovu (nejúžší forma případové konference)

Lze shrnout, že účinně sanovat rodinu nemůže žádná instituce sama. Je žádoucí, aby zainteresovaní pracovníci pomáhajících profesí spolupracovali v rámci partnerského přístupu v multidisciplinárním týmu, a tak naplňovali základní princip sanace rodiny, kterým je pomoc dítěti prostřednictvím pomoci jeho rodině. Současně je důležité počítat s tím, že zodpovědnost za chování jednotlivých členů rodiny zůstává na rodině a může se stát, že sanace nenaplní původní očekávání.

## **II. PRAKTICKÁ ČÁST**

## 7 ZADÁNÍ VÝZKUMU

Výzkum se zaměřuje na dva konkrétní cíle, kterých má být dosaženo využitím jedné výzkumné metody, a to analýzy spisové dokumentace.

### 7.1 Výzkumný problém

Výzkumný problém je popisný, zaměřuje se na popis zkoumané reality a je formulován takto:

- jaké problémy ohrožují fungování rodin s nezletilými dětmi

### 7.2 Cíl výzkumu

Prvním cílem výzkumu je analyzovat důvody poruch funkcí v rodinách, vedených v evidenci oddělení sociálně právní ochrany Městského úřadu v Otrokovicích. Druhý navazující cíl je zaměřen na zjištění, jaké možnosti sociální intervence tyto rodiny využívají. Analýze bude podrobena spisová dokumentace založená v letech 2008 – 2011.

**Tyto cíle jsou vymezeny takto:**

1. Jaké problémy narušují funkce rodin, které byly zařazeny do evidence oddělení sociálně právní ochrany Městského úřadu v Otrokovicích (dále jen OSPO) v letech 2008 - 2011.
2. Jaké možnosti sociální intervence tyto rodiny využívají.

#### 7.2.1 Dílčí cíle

1. Kdo podal OSPO oznámení o problému v rodině.
2. Struktura rodiny v době oznámení.
3. Charakteristika oznámeného problému.
4. Intenzita intervencí ze strany OSPO.
5. Jakou další sociální intervenci rodina využila – tento dílčí cíl bude rozpracován do konkrétních údajů.

### 7.3 Výzkumný vzorek

#### Základní vzorek

Základní vzorek tvoří rodiny s nezletilými dětmi, tj. dětmi do 18 let, vedené v evidenci OSPO.

#### Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek tvoří nově evidované rodiny s nezletilými dětmi v letech 2008 - 2011, u kterých bylo podáno oznámení na OSPO z důvodu problémů narušujících funkce rodiny.

### 7.4 Metodologie výzkumu

#### Druh výzkumu

S ohledem na vytýčené cíle výzkumu, jež jsou zaměřeny na interpretaci sociální reality, byla zvolena **kvalitativní** výzkumná strategie.

Reichel (2009) na kvalitativní výzkum nahlíží tak, že jej nelze brát jako homogenní celek, naopak se jedná o paletu rozdílných postupů, které však vychází ze společného základního principu, a to zkoumat určitý proces, prvek, fenomén v jeho přirozených podmínkách, snažit se mu porozumět a pokud možno vytvořit jeho komplexní obraz. (Reichel, 2009, s. 62)

#### Metoda výzkumu

Pro vytýčený výzkum byla zvolena metoda **analýzy spisové dokumentace**. V kontextu výzkumu budou data získána ze spisové dokumentace Om (ochrana mládeže), která je vedena oddělením sociálně právní ochrany Městského úřadu v Otrokovicích v souladu s ustanovením § 54 a 55 zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Tento typ dokumentů je relevantní výzkumným otázkám a cílům. *Spisová dokumentace obsahuje zejména osobní údaje dětí, jejich rodičů, údaje o výchovných poměrech těchto dětí, záznamy o výsledcích šetření v rodině, záznamy o jednání s rodiči nebo jinými osobami, kopie podání soudům a jiným státním orgánům, pí-*

*semná vyhotovení rozhodnutí soudů, orgánů činných v trestním řízení a správních orgánů.* (Novotná, 2007, s. 252)

Validita výzkumu je zajištěna prostřednictvím **datové triangulace**, kdy budou shromážděna data z několika let.

Obecně metoda **triangulace** podporuje kvalitu zkoumání, zejména jeho validitu, a to kombinací různých postupů při získávání dat.

Jak uvádí Reichel (2009) triangulace datová označuje užití různých datových zdrojů, kdy se doporučuje zkoumat určený jev v různých časových intervalech u různých osob, na různých místech. (Reichel, 2009, s. 64 – 65)

### **Časové rozvržení výzkumu**

Analýze bude podrobena dokumentace založená v období od 1. 1. 2008 do 31. 12. 2011.

### **Pojmy**

Charakteristika užitých pojmů souvisejících s výzkumem:

- **rodina** - matka, otec a jejich nezletilé dítě/děti
- **nezletilé dítě** - dítě, které nedosáhlo věku 18 let
- **Městský úřad Otrokovice** - jako obecní úřad obce s rozšířenou působností je orgánem sociálně-právní ochrany dětí
- **oddělení sociálně právní ochrany Městského úřadu Otrokovice** - oficiální pojmenování oddělení (dle organizačního řádu Městského úřadu Otrokovice), které vykonává funkci orgánu sociálně-právní ochrany dětí
- **evidence oddělení sociálně právní ochrany** - spisová dokumentace se značkou Om, kterou vede Městský úřad Otrokovice v souladu se zákonem o sociálně-právní ochraně dětí
- **sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi (dále jen SAS)** – soubor specifických praktických činností poskytovaných rodině s dítětem, která se ocitla v dlouhodobě nepříznivé sociální situaci
- **intervenční centrum (dále jen IC)** – poskytuje sociální poradenství osobám ohroženým domácím násilím



## 8 ZPRACOVÁNÍ A VYHODNOCENÍ VÝZKUMU

### 8.1 Obsahová analýza dokumentů

Data získaná analýzou dokumentů budou zaznamenána do jednotlivých tabulek četností podle zkoumaného roku. U zjišťovaných jednotek bude sledován jejich kvalitativní aspekt v souladu se stanovenými cíly. Zaměřuje se na to, na jaké typy problémů v rodinách bylo v daných letech OSPO upozorněno. Tato získaná data byla před zaznamenáním do tabulek shrnuta do výsledných devíti okruhů rizikových problémů, které vyplynuly z celkového sběru dat. Dalším zjištěním bude, jaké možnosti intervence tyto rodiny využily. Součástí analýzy dokumentů bude zjištění i vytýčených dílčích cílů.

#### Zpracování získaných dat

Získaná data budou zaznamenána do diferencujících tabulek a zpracována **technikou prostého výčtu**. Reichel (2009, s. 166) tuto techniku vymezuje tak, že se v podstatě jedná o sledování frekvencí, případně intenzity výskytu určitého prvku, jevu.

Intenzita výskytu jednotlivých zjišťovaných údajů bude zaznamenána nejen v jednotlivých zkoumaných letech, ale současně se spojí výsledky zjištěné za období čtyř let. Pro větší názornost budou tabulky vyjádřeny i v grafickém znázornění. Vyhodnocení jednotlivých tabulek bude uvedeno v souhrnném textu pod jednotlivými tabulkami.

**Vysvětlení jednotlivých zjišťovaných údajů, jež jsou součástí terminologie užitá v níže uvedených tabulkách:**

#### Oznámení

- rodina - vzešlo přímo od některého člena rodiny (i širší)
- instituce - oznámili lékaři, školy, policie
- jiné - oznámení z místa bydliště, anonym

#### Rodina

- úplná - rodiče a jejich společné děti
- neúplná - jeden rodič a dítě/děti

- doplněná - rodič s dítětem/děťmi a nový partner/partnerka rodiče

**Rizikový problém** - problémy, na které bylo upozorněno ve zkoumaných letech

- konfliktní vztahy - konflikty mezi rodiči, případně jinými osobami odpovědnými za výchovu dětí
- zadluženost - zadlužené rodiny v tíživé ekonomické situaci
- rizikové bydlení - špatné bytové podmínky, zanedbaná domácnost
- duševní onemocnění - takové, které omezuje rodiče v potřebné péči o dítě
- více problémů - souběh více problémů v rodině, které narušují její fungování
- týrání - tělesné týrání, případně psychické týrání
- zneužívání - sexuální zneužití dítěte / do věku 15 let/
- zanedbávání - zanedbávání péče o dítě (fyzické, emoční, výchovné, nebo zdravotní péče)
- abúzus alkoholu - nadužívání alkoholu, s negativním dopadem na fungování rodiny

**Intervence**

- jednorázová - poskytnutá ze strany OSPO
- opakovaná - poskytnutá ze strany OSPO
- dál klient OSPO – spolupráce s rodinou je dosud aktivní a důvodná
- širší - jedná se o intervenci OSPO a dalších institucí, v tabulce bude zaznamenána konkrétní intervence pod následujícími čísly, která znamenají:
  1. OSPO + SAS
  2. OSPO + IC
  3. OSPO + dluhové poradenství
  4. OSPO + psychologická nebo psychiatrická intervence
  5. OSPO + širší (tj. využívá několik výše uvedených intervencí souběžně)

**O** – zjištěný výskyt









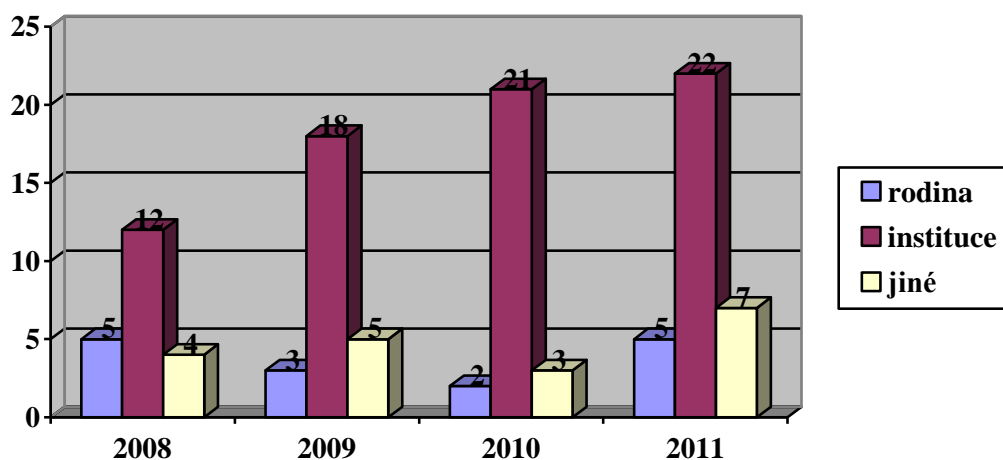
## 8.2 Vyhodnocení tabulek s údaji zjištěnými analýzou spisové dokumentace

Tabulka č. 7 - Zjištění kdo podal ve zkoumaných letech oznámení na OSPO o problému v rodině (zjištění dílčího cíle 1.)

OZNÁMENÍ NA OSPO					
rok	2008	2009	2010	2011	celkem
<b>rodina</b>	5	3	2	5	<b>15</b>
<b>%</b>	23,8	11,5	7,7	14,7	<b>14,0</b>
<b>instituce</b>	12	18	21	22	<b>73</b>
<b>%</b>	57,1	69,2	80,8	64,7	<b>68,2</b>
<b>jiné</b>	4	5	3	7	<b>19</b>
<b>%</b>	19,1	19,3	11,5	20,6	<b>17,8</b>
<b>Σ</b>	<b>21</b>	<b>26</b>	<b>26</b>	<b>34</b>	<b>107</b>
<b>%</b>	100	100	100	100	100

Vyhodnocením tabulky č. 7 bylo zjištěno, že ve zkoumaných letech, bylo učiněno nejvíce oznámení o problémech v rodinách ze strany institucí, a to celkem 73, což z celkového počtu činí 68,2 %, z rodiny vzešlo celkem 15 oznámení, což činí 14 % a z jiných zdrojů vzešlo 19 oznámení, v podílu 17,8 %.

Graf č. 1 - grafické znázornění tabulky č. 7

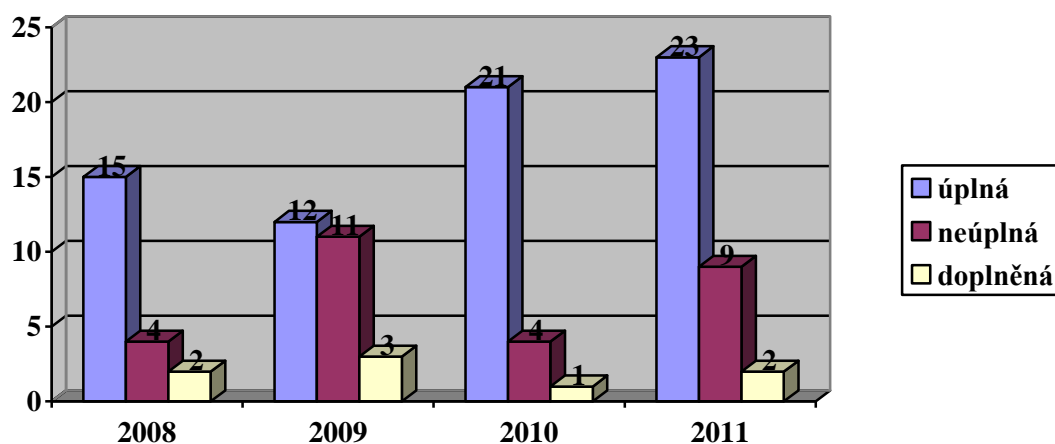


Tabulka č. 8 - Zjištění jaká byla struktura rodiny v době oznámení (zjištění dílčího cíle 2.)

SLOŽENÍ RODINY					
rok	2008	2009	2010	2011	celkem
úplná	15	12	21	23	71
%	71,4	46,2	80,8	67,7	66,4
neúplná	4	11	4	9	28
%	19,0	42,3	15,4	26,5	26,2
doplněná	2	3	1	2	8
%	9,6	11,5	3,8	5,8	7,4
$\Sigma$	21	26	26	34	107
%	100	100	100	100	100

Vyhodnocením tabulky č. 8 bylo zjištěno, že ve zkoumaných letech byla skladba rodin v době oznámení následující: největší podíl tvořily rodiny úplné, a to celkem 66,4 %, rodiny neúplné tvořily celkem 26,2 % a pouze 7,4 % rodiny doplněné.

Graf č. 2 - grafické znázornění tabulky č. 8



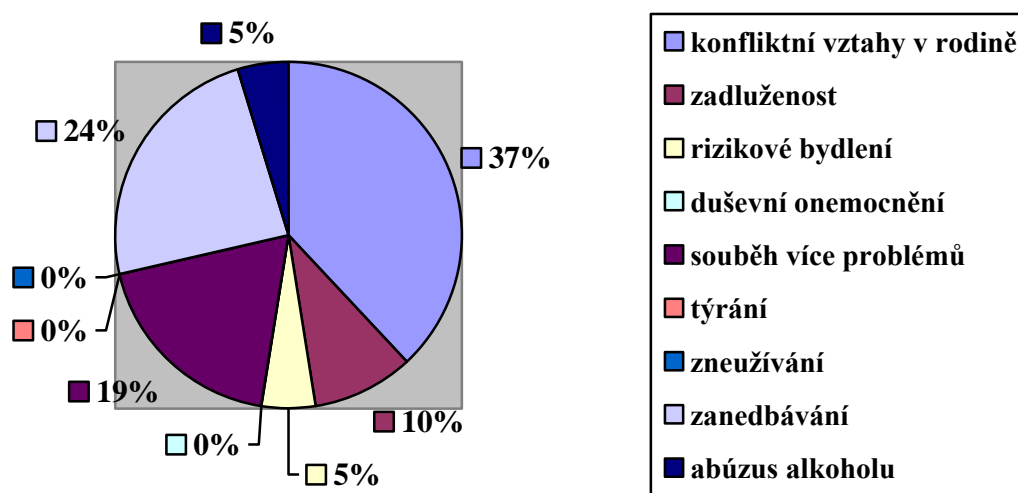


Tabulka č. 9 - Jaké problémy byly zjištěny za rok 2008 (cíl č. 1 a dílčí cíl 3.)

(Procentuelní vyjádření v tabulce a souvisejícím grafu je zaokrouhleno)

RIZIKOVÝ PROBLÉM V ROCE 2008		
	Četnost výskytu	Vyjádření v %
<b>konfliktní vztahy v rodině</b>	<b>8</b>	<b>37</b>
<b>zadluženost</b>	<b>2</b>	<b>10</b>
<b>rizikové bydlení</b>	<b>1</b>	<b>5</b>
<b>duševní onemocnění</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
<b>souběh více problémů</b>	<b>4</b>	<b>19</b>
<b>týrání</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
<b>zneužívání</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
<b>zanedbávání</b>	<b>5</b>	<b>24</b>
<b>abúzus alkoholu</b>	<b>1</b>	<b>5</b>
<b>Σ</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Vyhodnocením tabulky č. 9 bylo zjištěno, že za rok 2008 se 37 % oznámení týkalo konfliktních vztahů v rodině, 24 % forem zanedbávání péče o děti, 19 % souběhu více problémů v rodině, 10 % zadluženosti rodin, 5 % problémů v bydlení a shodně 5 % nadužívání alkoholu. Na další zkoumané rizikové problémy, a to duševní onemocnění v rodině, týrání a zneužívání, nebylo v tomto roce učiněno žádné oznámení.



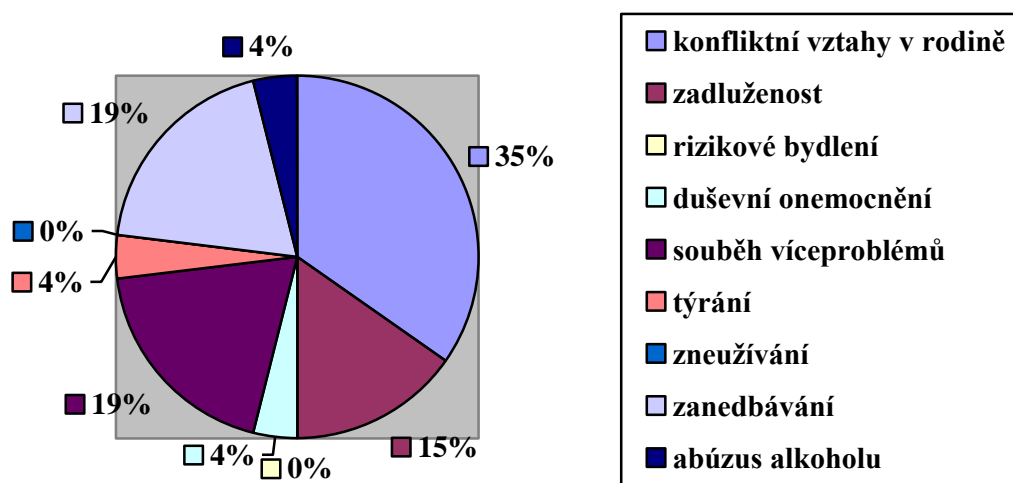
Graf č. 3 – grafické znázornění tabulky č. 9

Tabulka č. 10 - Jaké problémy byly zjištěny za rok 2009 (cíl č. 1 a dílčí cíl 3.)

(Procentuelní vyjádření v tabulce a souvisejícím grafu je zaokrouhleno)

RIZIKOVÝ PROBLÉM V ROCE 2009		
	Četnost výskytu	Vyjádření v %
<b>konfliktní vztahy v rodině</b>	<b>9</b>	<b>35</b>
<b>zadluženost</b>	<b>4</b>	<b>15</b>
<b>rizikové bydlení</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
<b>duševní onemocnění</b>	<b>1</b>	<b>4</b>
<b>souběh více problémů</b>	<b>5</b>	<b>19</b>
<b>týrání</b>	<b>1</b>	<b>4</b>
<b>zneužívání</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
<b>zanedbávání</b>	<b>5</b>	<b>19</b>
<b>abúzus alkoholu</b>	<b>1</b>	<b>4</b>
<b>Σ</b>	<b>26</b>	<b>100</b>

Vyhodnocením tabulky č. 10 bylo zjištěno, že za rok 2009 se 35 % oznámení týkalo konfliktních vztahů v rodině, 19 % souběhu více problémů v rodině, 19 % forem zanedbávání péče o děti, 15 % zadluženosti rodin, 4 % problémů v souvislosti s duševním onemocněním v rodině a shodně 4 % nadužívání alkoholu. Na další zkoumané rizikové problémy, a to zneužívání a rizikové bydlení nebylo v tomto roce učiněno žádné oznámení.



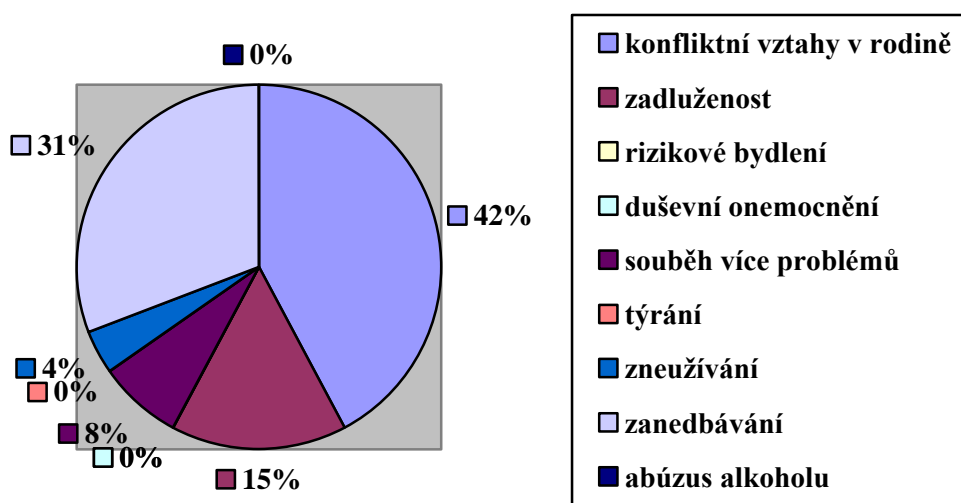
Graf č. 4 – grafické znázornění tabulky č. 10

Tabulka č. 11 - Jaké problémy byly zjištěny za rok 2010 (cíl č. 1. a dílčí cíl 3.)

(Procentuelní vyjádření v tabulce a souvisejícím grafu je zaokrouhleno)

RIZIKOVÝ PROBLÉM V ROCE 2010		
	Četnost výskytu	Vyjádření v %
<b>konfliktní vztahy v rodině</b>	<b>11</b>	<b>42</b>
<b>zadluženost</b>	<b>4</b>	<b>15</b>
<b>rizikové bydlení</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
<b>duševní onemocnění</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
<b>souběh více problémů</b>	<b>2</b>	<b>8</b>
<b>týrání</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
<b>zneužívání</b>	<b>1</b>	<b>4</b>
<b>zanedbávání</b>	<b>8</b>	<b>31</b>
<b>abúzus alkoholu</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
<b>Σ</b>	<b>26</b>	<b>100</b>

Vyhodnocením tabulky č. 11 bylo zjištěno, že za rok 2010 se 42 % oznámení týkalo konfliktních vztahů v rodině, 31 % forem zanedbávání péče o děti, 15 % zadluženosti rodin a 4 % zneužívání. Na zbylé zkoumané rizikové problémy, a to rizikové bydlení, duševní onemocnění v rodině, souběh více problémů týrání a nadužívání alkoholu nebylo v tomto roce učiněno žádné oznámení.



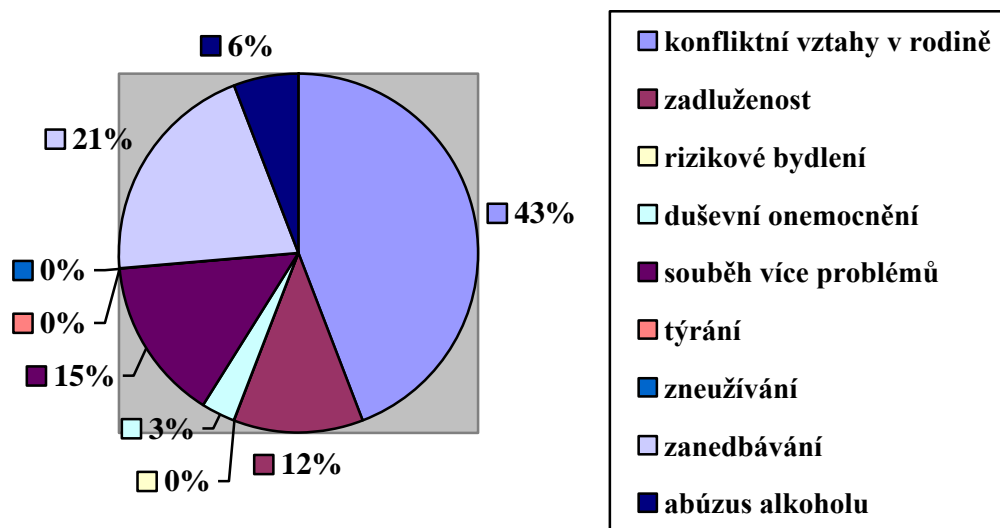
Graf č. 5 – grafické znázornění tabulky č. 11

Tabulka č. 12 - Jaké problémy byly zjištěny za rok 2011 (cíl č. 1. a dílčí cíl 3.)

(Procentuelní vyjádření v tabulce a souvisejícím grafu je zaokrouhleno)

RIZIKOVÝ PROBLÉM V ROCE 2011		
	Četnost výskytu	Vyjádření v %
<b>konfliktní vztahy v rodině</b>	<b>15</b>	<b>43</b>
<b>zadluženost</b>	<b>4</b>	<b>12</b>
<b>rizikové bydlení</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
<b>duševní onemocnění</b>	<b>1</b>	<b>3</b>
<b>souběh více problémů</b>	<b>5</b>	<b>15</b>
<b>týrání</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
<b>zneužívání</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
<b>zanedbávání</b>	<b>7</b>	<b>21</b>
<b>abúzus alkoholu</b>	<b>2</b>	<b>6</b>
<b>Σ</b>	<b>34</b>	<b>100</b>

Vyhodnocením tabulky č. 12 bylo zjištěno, že za rok 2011 se 43 % oznámení týkalo konfliktních vztahů v rodině, 21 % forem zanedbávání péče o děti, 15 % souběhu více problémů v rodině, 12 % zadluženosti rodin, 6 % nadužívání alkoholu, a 3 % duševního onemocnění v rodině. Na zbylé zkoumané rizikové problémy, a to rizikové bydlení, týrání a zneužívání, nebylo v tomto roce učiněno žádné oznámení.

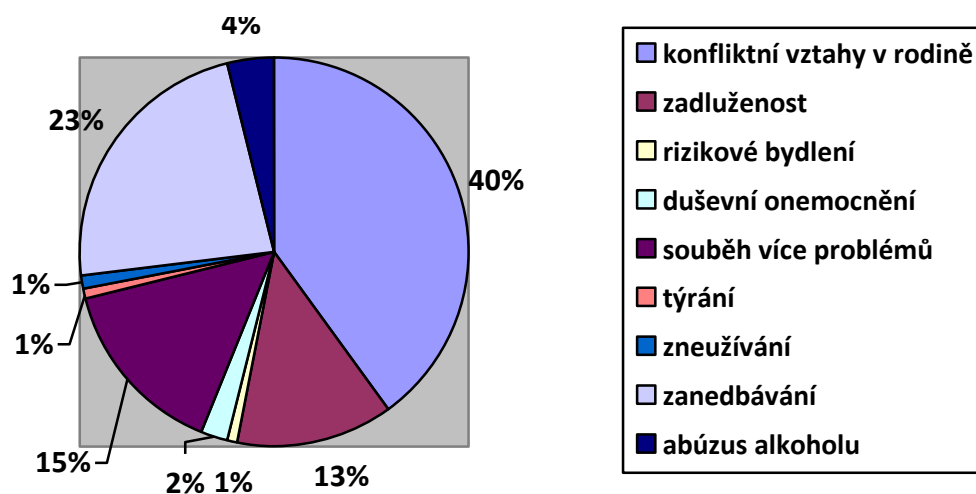


Graf č.6 - grafické znázornění tabulky č.12

Tabulka č. 13 - Souhrn rizikových problémů v letech 2008 - 2011 (cíl 1. a dílčí cíl 3.)  
(Procentuelní vyjádření v tabulce a souvisejícím grafu je zaokrouhleno)

RIZIKOVÉ PROBLÉMY VE ZKOUMANÝCH LETECH					
rok	2008	2009	2010	2011	celkem
<b>konfliktní vztahy v rodině</b>	8	9	11	15	43
%	38	35	43	44	<b>40</b>
<b>zadluženost</b>	2	4	4	4	14
%	10	15	15	12	<b>13</b>
<b>rizikové bydlení</b>	1	0	0	0	1
%	5	0	0	0	<b>1</b>
<b>duševní onemocnění</b>	0	1	0	1	2
%	0	4	0	3	<b>2</b>
<b>souběh více problémů</b>	4	5	2	5	16
%	18	19	8	15	<b>15</b>
<b>týrání</b>	0	1	0	0	1
%	0	4	0	0	<b>1</b>
<b>zneužívání</b>	0	0	1	0	1
%	0	0	4	0	<b>1</b>
<b>zanedbávání</b>	5	5	8	7	25
%	24	19	30	20	<b>23</b>
<b>abúzus alkoholu</b>	1	1	0	2	4
%	5	4	0	6	<b>4</b>
<b>Σ</b>	<b>21</b>	<b>26</b>	<b>26</b>	<b>34</b>	<b>107</b>
%	100	100	100	100	

Vyhodnocením tabulky č. 13 bylo zjištěno, že ve zkoumaných letech se 40 % oznámení týkalo konfliktních vztahů v rodině, 23 % forem zanedbávání péče o děti, 15 % souběhu více problémů, 13 % zadluženosti rodin, 4 % abúzu alkoholu, 2 % duševního onemocnění v rodině a po 1% oznámení rizikového bydlení, týrání a zneužívání.



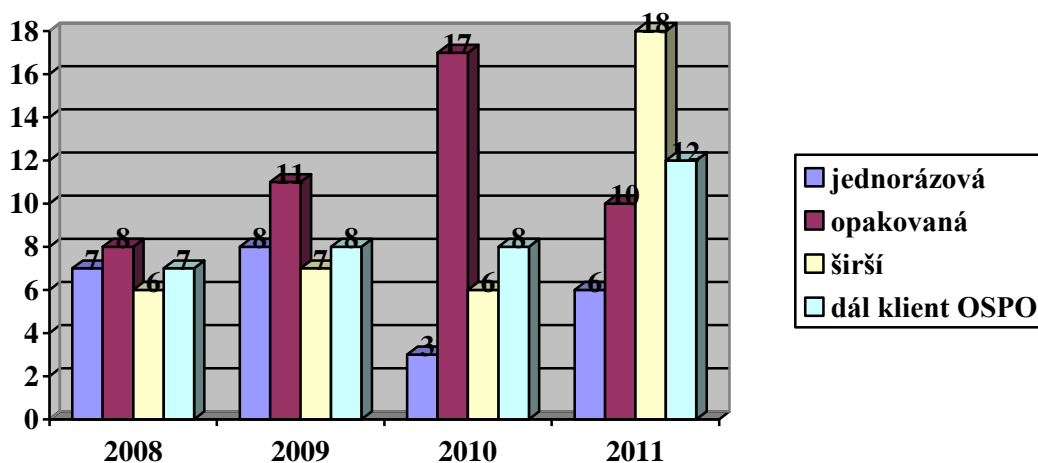
Graf č. 7 - grafické znázornění tabulky č. 13

Tabulka č. 14 - Poskytnuté intervence ze strany OSPO ve zkoumaných letech (cíl č. 2 a dílčí cíl 4.)

INTERVENCE					
rok	2008	2009	2010	2011	celkem
<b>jednorázová</b>	7	8	3	6	<b>24</b>
<b>%</b>	33,4	30,8	11,5	17,7	<b>22,5</b>
<b>opakovaná</b>	8	11	17	10	<b>46</b>
<b>%</b>	38,0	42,3	65,4	29,4	<b>42,9</b>
<b>širší</b>	6	7	6	18	<b>37</b>
<b>%</b>	28,6	26,9	23,1	52,9	<b>34,6</b>
<b>Σ</b>	21	26	26	34	<b>107</b>
<b>%</b>	100	100	100	100	100
<b>z toho dál klient OSPO</b>	<b>7</b>	<b>8</b>	<b>8</b>	<b>12</b>	<b>35</b>
<b>%</b>	20,0	22,8	22,8	34,4	100

Vyhodnocením tabulky č. 13 bylo zjištěno, že ve zkoumaných letech rodiny nejvíce využívaly opakovanou intervenci poskytovanou OSPO, a to v podílu 42,9 %, následně v podílu 34,6 % využily širší intervenci, tedy mimo OSPO i další specifickou pomoc a 22,5 % rodinám byla poskytnuta jednorázová intervence ze strany OSPO.

Současně bylo zjištěno, že z celkového počtu 107 rodin, kterých se týkalo ve zkoumaných letech oznámení, zůstává nadále klientem sociální intervence OSPO celkem 35 rodin. Z výsledků je evidentní, že v roce 2011 se v porovnání s rokem 2008 prakticky trojnásobně zvýšil počet rodin, které využily při řešení svých problémů širší intervenci.



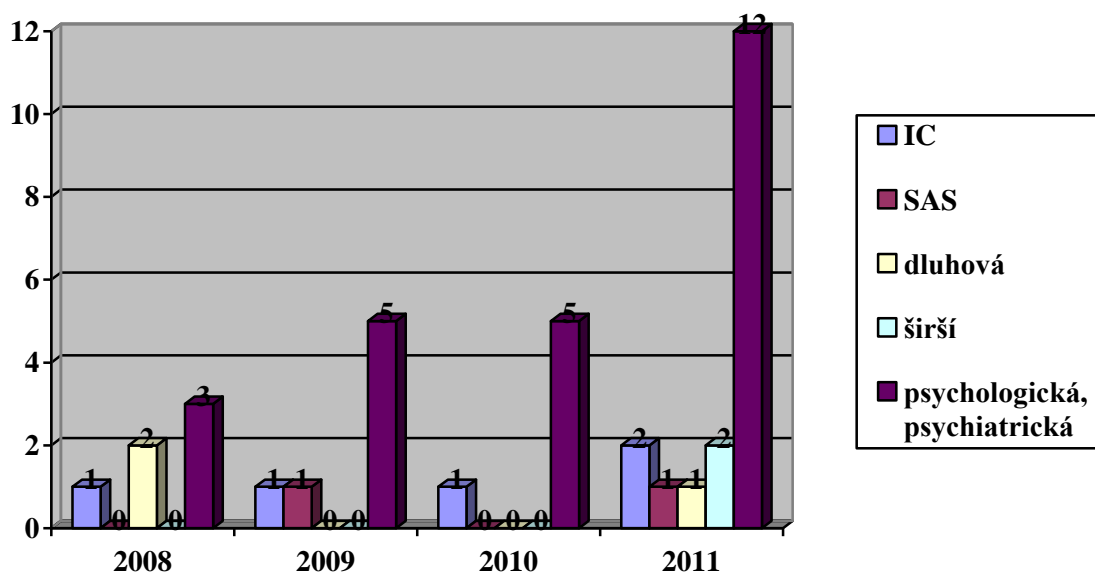
Graf č. 8 - grafické znázornění tabulky č. 14

Tabulka č. 15 - Jakou širší intervencí ve zkoumaných letech rodiny využily (dílní cíl 5.)

INTERVENCE ŠIRŠÍ					
rok	2008	2009	2010	2011	celkem
<b>IC</b>	<b>1</b>	<b>1</b>	<b>1</b>	<b>2</b>	<b>5</b>
<b>%</b>	16,7	14,3	16,7	11,1	<b>13,5</b>
<b>SAS</b>	<b>0</b>	<b>1</b>	<b>0</b>	<b>1</b>	<b>2</b>
<b>%</b>	0	14,3	0	5,6	<b>5,4</b>
<b>dluhová</b>	<b>2</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>1</b>	<b>3</b>
<b>%</b>	33,3	0	0	5,6	<b>8,1</b>
<b>širší</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>2</b>	<b>2</b>
<b>%</b>	0	0	0	11,1	<b>5,4</b>
<b>psychologická, psychi- atrická %</b>	<b>3</b>	<b>5</b>	<b>5</b>	<b>12</b>	<b>25</b>
	50	71,4	83,3	66,6	<b>67,6</b>
<b>Σ</b>	<b>6</b>	<b>7</b>	<b>6</b>	<b>18</b>	<b>37</b>
<b>%</b>	100	100	100	100	

Vyhodnocením tabulky č. 14 bylo zjištěno, že ve zkoumaných letech v rámci využití širší intervence tvořilo ve spojení s intervencí OSPO 67,6 % poradenství psychologické, případně psychiatrické, 13,5 % rodin využilo služeb intervenčního centra, 8,1 % rodin využilo dluhové poradenství, 5,4 % rodin navázalo spolupráci se SAS a 5,4 % spolupracovalo v rámci širší intervence s více odborníky z různých odvětví pomáhajících profesí. Ve všech zkoumaných letech byla nejvíce využívána intervence psychologická, případně psychiatrická, která ve zkoumaných letech byla zastoupena v podílu 67,6 %.

Jednotlivě pak bylo zjištěno, že v roce 2008 využily rodiny pouze služby IC, dluhového poradenství a psychologického, případně psychiatrického poradenství, služby SAS a dluhového poradenství nevyužila žádná rodina. V roce 2009 využily rodiny služby IC, SAS a psychologické, případně psychiatrické poradenství, dluhové a širší poradenství nevyhledala žádná rodina. V roce 2010 využily rodiny pouze služby IC a psychologické případně psychiatrické poradenství, služby SAS, dluhové a širší poradenství nevyhledala žádná rodina. V roce 2011 rodiny využily všechny uvedené možnosti širší intervence.



Graf č.9 - grafické znázornění tabulky č. 15



## ZÁVĚR

Bakalářská práce se skládá z teoretické a praktické části. Společným obecným cílem teoretické a praktické části předkládané práce byl náhled na problémy ve fungování rodiny a na možnosti sociální intervence.

Teoretická část této práce v návaznosti na sledované cíle, byla zaměřena na orientaci v dané problematice z hlediska teorie. V úvodu se zabývala definováním rodiny z několika úhlů možného pojetí, postavením rodiny v našem právním systému. Přiblížila několik kategorizací funkcí, které má rodina naplňovat. Jako související aspekt přiblížila poruchy, ke kterým v rodinách a rodičovství dochází a jaké rizikové faktory mohou tyto problémy vyvolat. Závěr teoretického pohledu na vytýčenou problematiku přiblížil rodinu, jako klienta sociální intervence a nabídl výčet možností intervence v rodinách.

Cíl praktické části byl zaměřen na konkrétní oblast, a to zjistit, jaké problémy narušují funkce rodin, které byly zařazeny do evidence oddělení sociálně právní ochrany Městského úřadu Otrokovice v letech 2008 – 2011 a jaké možnosti sociální intervence tyto rodiny využívají.

K dosažení tohoto cíle byla využita metoda analýzy spisové dokumentace, vedené oddělením sociálně právní ochrany Městského úřadu Otrokovice. Tato metoda byla náročná zejména s ohledem na množství prostudovaných spisů, ze kterých byly následně vyčleněny ty, které byly relevantní pro účely daného výzkumu, tedy byla v nich obsažena související data. Výhodou této metody byla skutečnost, že jako pracovníce OSPO jsem měla přístup k daným dokumentům a tedy možnost sběru potřebných dat. Vzhledem k tomu, že ve výzkumu nebyly shromážděny a uváděny žádné identifikující informace o dětech a jejich rodinách, byl zachován i princip mlčenlivosti o skutečnostech, souvisejících s prováděním sociálně-právní ochrany dětí.

Zajímavým zjištěním výzkumu byla skutečnost, že nejvýznamnějším zdrojem oznámení jsou instituce, které v poměru s ostatními představovaly 68,2 %, a tedy několika násobně převažují nad oznámeními, jež vzešla z jiných zdrojů, jako je např. místo bydliště, anonym apod., nebo přímo z rodiny. Je tedy evidentní, že rodina, na své problémy upozorňuje v minimálním rozsahu. Důvody mohou být různého charakteru, strach, stud, obava z nepochopení, odsouzení, pocitu neřešitelnosti nepříznivé situace

v rodině. Zde se nabízí otázka, zda je nějaká možnost, jak tento stav změnit? Jednou ze základních možností je dobře fungující osvětová a preventivní činnost. V rámci primární prevence může být zastoupena např. dostupností informací, kam se může jednotlivec či rodina obrátit o pomoc v případě různých nepříznivých životních situací. Konkrétně město Otrokovice vydalo informativní brožuru pod názvem Pomoc v nepříznivých životních situacích pro občany na Otrokovicku, která může být prvotním vodítkem pro rodiny, které již nedokážou problémy řešit vlastními silami. Současně lze považovat za prokázané, že sociální depistáž, která se zaměřuje na včasné a cílené vyhledávání jednotlivců, rodin a skupin v nepříznivé životní situaci je důležitou a opodstatněnou formou sociální práce.

Jedním z hlavních cílů bakalářské práce bylo zmapování rizikových problémů, jež byly předmětem zkoumání, a to za období čtyř let. Ve všech zkoumaných letech byla největší četnost výskytu zaznamenána v souvislosti s konfliktními vztahy v rodině. Ze své praxe mohu potvrdit, že tyto problémy mohou mít někdy jednorázový charakter a rodina je schopna za pomoci být jednorázové, ale cílené intervence s tímto problémem dál samostatně pracovat. Mnohdy ale oznámení o konfliktu v rodině odhalí další závažné, případně dlouhodobě neřešené problémy v rodině. Vyhodnocením rizikových problémů ve zkoumaných letech bylo zjištěno, že nejvíce, tj. 40 % oznámení se týkalo konfliktních vztahů v rodině, 23 % forem zanedbávání péče o děti, 15 % souběhu více problémů v rodině, 13 % zadluženosti rodin, 4 % abúzu alkoholu, 2 % duševního onemocnění v rodině a po 1% oznámení rizikového bydlení, týrání a zneužívání.

Výzkum dal současně odpověď na to, jakou intervenci tyto rodiny využívaly. Ve zkoumaných letech rodiny nejvíce využívaly opakovanou intervenci poskytovanou OSPO, a to v podílu 42,9 %, následně v podílu 34,6 % využily širší intervenci, tedy mimo OSPO i další specifickou pomoc a 22,5 % rodinám byla poskytnuta jednorázová intervence ze strany OSPO. Současně bylo zjištěno, že z celkového počtu 107 rodin, kterých se týkalo ve zkoumaných letech oznámení, zůstává nadále klientem sociální intervence OSPO celkem 35 rodin. Z výsledků je evidentní, že v roce 2011 se v porovnání s rokem 2008 prakticky trojnásobně zvýšil počet rodin, které využily při řešení svých problémů širší intervenci.

Obecně lze konstatovat, že vynaložená intervence je vždy účinná, pokud jsou naplňovány podmínky pro to, aby dítě mohlo vyrůstat ve své původní rodině a jeho potřeby a zájmy byly optimálně naplňovány.

Mohu říci, že sociální práce s dysfunkčními rodinami je náročná a důležitým krokem, který může vést ke změně nepříznivého stavu je získat důvěru rodiny a podporovat její kompetence a motivovat ji k vlastní aktivitě.

Na základě vytýčených cílů a prostřednictvím zvolené metody jsem zjistila, jaké problémy narušují funkce rodin, které byly zařazeny do evidence oddělení sociálně právní ochrany Městského úřadu Otrokovice v letech 2008 – 2011 a jaké možnosti sociální intervence tyto rodiny využívají.

Výsledky bakalářské práce a výzkumu budou především přínosem pro sociální pracovníce oddělení sociálně právní ochrany Městského úřadu Otrokovice, neboť mapují konkrétní oblast sociální práce v rodinách. Současně tato práce poskytuje ucelený náhled na danou problematiku z hlediska propojení teoretického vymezení a sondy do přímé praxe. Přínos výzkumu lze spatřovat i v tom, že ze zkoumané spisové dokumentace, která představuje primární dokumenty, v nichž jsou podchyceny jedinečné údaje související s problematikou výzkumu, bylo možné zmapovat, jak je zaznamenaná konkrétní oblast sociální reality v konkrétně vytýčeném časovém období.

**SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY**

- [1] BECHYŇOVÁ, Věra a Marta KONVIČKOVÁ, 2008. *Sanace rodiny*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-392-5.
- [2] DUNOVSKÝ, Jiří, 1999. *Sociální pediatrie*. Praha: Grada. ISBN 80-7169-254-9.
- [3] DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK, 1995. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada. ISBN 80-7169-192-5.
- [4] HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ, 1993. *Psychologický slovník*. Praha: Jiří Budka. ISBN 80-901-5490-5.
- [5] KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-383-3.
- [6] LEVICKÁ, Jana, 2004. *Sociální práce s rodinou I*. Trnava. ISBN 80-89074-93-6.
- [7] MATĚJČEK, Zdeněk, 2007. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-272-0.
- [8] MATOUŠEK, Oldřich, 2003. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-548-2.
- [9] MATOUŠEK, Oldřich, 2003. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Vyd. 3. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-86429-19-9.
- [10] MATOUŠEK, Oldřich, 2008. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 80-7367-368-0.
- [11] MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ (EDS), 2005. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-002-X.
- [12] MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ, 2010. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-739-8.
- [13] MIOVSKÝ, Michal, 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 80-247-1362-4.
- [14] NOVOTNÁ, Věra a Eva BURDOVÁ, 2007. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, komentář*. Vyd. 3. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80-86131-72-6

- 
- [15] PLECITÝ, Vladimír, 2007. *Zákon o rodině*. Praha: Euronion. ISBN 978-80-7317-063-9.
- [16] PERMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK, 2012. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4317-2.
- [17] REICHEL, Jiří, 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada. ISBN 978-80-274-3006-6.
- [18] SATIROVÁ, Virginia, 1994. *Kniha o rodině*. Praha: Práh. ISBN 80-901325-0-2.
- [19] SOBOTKOVÁ, Irena, 2001. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-559-8
- [20] VÁGNEROVÁ, Marie, 2002. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd.3. Praha: Portál. ISBN 80-7178-678-0.

## SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

[1] *Reforma systému péče o ohrožené děti a Právo na dětství* [online]. 2012 [cit.2012-04-11]. Dostupné z : <http://www.mpsv.cz/cs/10566>

[2] *Maslowova pyramida lidských potřeb* [online]. 2012 [cit.2012/04/11]. Dostupné z WWW: <http://zrcadlo.blogspot.com/2008/06/maslowova-pyramida.html>

[3] *Metodické doporučení MPSV č. 2/2010 pro postup orgánů sociálně-právní ochrany dětí při vedení případové konference* [online]. 2012[cit. 2012-04-11].

Dostupné z WWW:

[http://www.mpsv.cz/files/clanky/9086/Methodika\\_pripadove\\_konference.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/9086/Methodika_pripadove_konference.pdf)

### Právní předpisy

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Sdělení č. 104/1991 Sb., o přijetí Úmluvy o právech dítěte

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

---

**SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK**

tzv. tak zvaně

tj. to je, to jsou

$\Sigma$  suma (četnost výskytu)

Sb. Sbírka

MPSV Ministerstvo práce a sociálních věcí

atd. a tak dál

## SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. č. 1 Maslowova pyramida.....30

Obr. č. 2 Nová podoba systému péče o ohrožené děti.....40



**SEZNAM TABULEK**

Tab. č. 1	<i>Rozdíly mezi funkční a dysfunkční rodinou.....</i>	21
Tab. č. 2	<i>Typologie poskytovaných služeb.....</i>	36
Tab. č. 3	<i>Zaznamenané údaje za rok 2008.....</i>	51
Tab. č. 4	<i>Zaznamenané údaje za rok 2009.....</i>	52
Tab. č. 5	<i>Zaznamenané údaje za rok 2010.....</i>	53
Tab. č. 6	<i>Zaznamenané údaje za rok 2011.....</i>	54
Tab. č. 7	<i>Zjištění kdo podal ve zkoumaných letech oznámení OSPO o problému v rodině.....</i>	55
Tab. č. 8	<i>Zjištění jaká byla struktura rodiny v době oznámení.....</i>	56
Tab. č. 9	<i>Jaké problémy byly zjištěny za rok 2008.....</i>	57
Tab. č. 10	<i>Jaké problémy byly zjištěny za rok 2009.....</i>	58
Tab. č. 11	<i>Jaké problémy byly zjištěny za rok 2010.....</i>	59
Tab. č. 12	<i>Jaké problémy byly zjištěny za rok 2011.....</i>	60
Tab. č. 13	<i>Souhrn rizikových problémů v letech 2008 - 2011 .....</i>	61
Tab. č. 14	<i>Poskytnuté intervence ze strany OSPO ve zkoumaných letech.....</i>	62
Tab. č. 15	<i>Jakou širší intervenci ve zkoumaných letech rodiny využily.....</i>	63

**SEZNAM GRAFŮ**

Graf č. 1 – grafické znázornění tabulky č. 7.....	55
Graf č. 2 – grafické znázornění tabulky č. 8.....	56
Graf č. 3 – grafické znázornění tabulky č. 9.....	57
Graf č. 4 – grafické znázornění tabulky č. 10.....	58
Graf č. 5 – grafické znázornění tabulky č. 11.....	59
Graf č. 6 – grafické znázornění tabulky č. 12.....	60
Graf č. 7 – grafické znázornění tabulky č. 13.....	61
Graf č. 8 – grafické znázornění tabulky č. 14.....	62
Graf č. 9 – grafické znázornění tabulky č. 15.....	64

## SEZNAM PŘÍLOH

[1] Seznam poradenských a sociálních služeb na Otrokovicu pro rodiny s dětmi

## **PŘÍLOHA P I: SEZNAM PORADENSKÝCH A SOCIÁLNÍCH SLUŽEB NA OTROKOVICKU PRO RODINY S DĚTMI**

### **Tísňové linky - bezplatné**

Linka bezpečí pro děti	800 155 555
Linka vzkaz domů	800 111 113
Poradna při finanční tísni	800 722 722

### **Tísňové linky - zpoplatněné**

Linka SOS Zlín	577 431 333
Linka psychopomoci	224 214 214
Linka důvěry Kroměříž	573 331 888
Linka důvěry Uh. Hradiště	572 555 782
Rodičovská linka	840 11 234
Dona linka, pomoc obětem domácího násilí	251 511 313

### **Sociální odbory, Úřad práce ČR**

**Městský úřad Otrokovice**, odbor sociální

nám. 3. Května 1340, Otrokovice

tel: 577 680 428

horakova@muotrokovice.cz

- Oddělení sociálních služeb

tel: 577 680 422

havlikova@muotrokovice.cz

- Oddělení sociálně právní ochrany

tel: 577 680 272

kralova@muotrokovice.cz

- Oddělení sociální pomoci

tel: 577 680 435

hric@muotrokovice.cz

**Městský úřad Napajedla**, odbor sociálních věcí

Masarykovo nám. 89, Napajedla

tel: 577 100 940

kasna@napajedla.cz

**Úřad práce České republiky**, krajská pobočka ve Zlíně

Kontaktní místo Otrokovice

- Poskytuje dávky pro osoby se zdravotním postižením, dávky pomoci v hmotné nouzi, dávky státní sociální pomoci

Tř. Osvobození 1388, Otrokovice

tel: 577 938 074

### **Dluhové poradenství**

**Dluhové poradenství Samaritán**, Charita sv. Anežky Otrokovice

Tylova 725, Otrokovice

Burešov 4886, Zlín

tel: 734 435 004

ondrej.prchlik@otrokovice.charita.cz

### **Poradny, ranná péče**

**Krajská pedagogicko-psychologická poradna Zlín**

**a Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků Zlín**

J.A.Bati 5520, Zlín

tel: 575 570 491, pppzl@ppporzl.cz

**Občanské sdružení STROP**

Dlouhá 2699, 760 01 Zlín

tel: **571 110 896**

sdruzeni@strop-zlin.cz

**Poradna pro ženy a dívky Zlín**

Divadelní 6 (klášterní budova Regina nad Městským divadlem)  
760 01 Zlín

tel.: 577 222 626

zlin@poradnaprozeny.eu

**Poradna LOGOS** – pro děti, dopívající a jejich rodiče

Pod Sráněmi, 2505, Zlín

tel: 577 011 948, 734 440 027 , e-mail: zemanova@unko.cz

**Středisko ranné péče EDUCO Zlín o.s.,**

Tř. T. Bati 385, 763 02 Zlín

ranapece.zlin@volny.cz

tel.: **739 777 729**

<b>Kluby rodičů a dětí</b>
----------------------------

**Klub handicapovaných dětí Stúňata**

Centrum volného času Domu dětí a mládeže Sluníčko Otrokovice

tř. Spojenců 569, Otrokovice

tel: 577 927 101

dvorackovasumberova@seznam.cz

## Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

### **Unie Kompas**

Pod Stráněmi 2505, Zlín

tel: 577 434 428

stavjanikova@unko.cz

### **ŠLIKR- nízkoprahové zařízení pro děti a mládež a terénní program**

Středisko Trávníky: II. výměňiková stanice

ul. SNP Otrokovice Trávníky

slikr@unko.cz

## Psychologická pomoc

### **Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy Zlín**

U Náhonu 5208, 760 01 Zlín

tel: 577 201 809

#### **Nabízí služby :**

- **Rodinná a manželská poradna**

tel: 577 201 809, e-mail poradna.zlin@centrum-poradenstvi.cz

- **Intervenční centrum Zlín**

tel: 577 018 265, e-mail: ic@centrum-poradenstvi.cz

### **Klinický dětský psycholog: PhDr. Marie Pechová**

Divadelní 6, 760 01 Zlín

tel: 577 222 622, maripe@centrum.cz

### **Dětská psycholožka: Mgr. Lenka Opravilová**

Dětské centrum Burešov 3675, Zlín, Tel: 577 436 110

**Pedopsychiatr: MUDr. Alena Březíková**

Městská poliklinika Otrokovice, Tř. Osvobození 1388, Otrokovce

tel: 577 922 056, detem@pos .cz

**Pedopsychiatr: MUDR. Vítězslav Kouřil**

Okružní 4699, Zlín

tel: 577 242 017, mobil: 604 459 623, dpazlin@volny.cz

**Klinický psycholog: PhDr. Eva Dudašková**

Psychodiagnostika a psychoterapie pro dospělé

Tř. Osvobození 1388, Otrokovice

tel: 577 932 710

**Klinický psycholog, psychoterapeut: Mgr. Michal Pernička**

Osvoboditelů 91 , Zlín

tel: 577 220 634

**Psychoterapeut, diagnostické služby: PaedDr. Mgr. Yvona Obručová**

**Fügnerovo nábřeží 1490, Zlín**

**Mobil: 775 391 313, y.obrucova@tiscali.cz**

**Psychiatr – psychoterapeut: MUDr. Josef Zvoníček**

Tř. Osvobození 1388, Otrokovice

tel: 577 923 390, zvonicekjoséf@seznam.cz



